

**La tradició textual de les edicions
de la *Història de l'esforçat cavaller Partinobles***

The Textual Tradition
of the *Història de l'esforçat cavaller Partinobles' Editions*

Mª Ángeles Sequero García
(Universitat d'Alacant)

RESUM

En aquest treball pretenem donar una visió de la transmissió d'un text breu cavalleresc que va gaudir d'una notable vida editorial fins al segle XIX en què desapareixerà totalment. De la *Història de l'esforçat cavaller Partinobles*, se'n van fer moltes edicions a partir de 1588, concretament 22 fins el 1866, per tant, estem davant un *best-sellers* que, en primer lloc, va satisfer els gustos d'un públic lector àvid d'aventures fins les acaballes del segle XIX, que, en segon lloc, va reaparèixer amb posterioritat, concretament el 1912 amb l'edició paleogràfica de Miquel i Planas, i que, finalment, desapareixerà completament fins el 1991, any en què Jordi Tiñena en farà una edició de caire escolar.

PARAULES CLAU

Transmissió, èxit editorial.

ABSTRACT

In this work we intend to give an overview of the transmission of a short text of chivalry that enjoyed a remarkable life editorial until the 19th century that completely disappears. Of the *Història de l'esforçat cavaller Partinobles* many editions were made from 1588, specifically 22 until 1866, therefore, what we have is a bestseller which, in the first place, satisfied the tastes of a public avid reader of adventures to the end of the 19th century, secondly, reappeared at a later time, specifically in 1922 with the paleographic edition of Miquel i Planas, and that finally it will disappear completely until 1991, year in which Jordi Tiñena will make a school edition.

KEYWORDS

Transmission, editorial success.

Rebut: 12/09/2017 Acceptat: 5/10/2017

La impremta ajudà a modificar els gustos lectors, de manera que assistim durant el segle XVI al triomf d'una literatura, la d'entreteniment, que pretén divertir abans que ensenyar. La *Història de l'esforçat cavaller Partinobles* s'ajusta a aquesta nova perspectiva literària que s'obre però, en realitat, la seua popularitat no va començar en època tan tardana, sinó que ja en ple segle XIV tenim notícies de ser un text llegit per la noblesa en trobar documentat un *Partenopeu de Blois*, en francès, a la corona d'Aragó en un inventari de Martí I. És a dir, el rei o algú de la seua família l'havia llegit o l'havia heretat del germà Joan I¹ en conseqüència, doncs, era obra més que coneguda i reconeguda (Cingolani 1990-1991: 107).

El *Partinobles* gaudirà d'una enorme popularitat i les seues edicions s'allargaran fins ben entrat el segle XIX. En algunes d'aquestes edicions s'inclouen una sèrie de paratextos que vénen afegits al final de l'exemplar i que majoritàriament s'hi identifiquen amb composicions de Francesc Vicent Garcia, rector de Vallfogona, encara que també hi ha d'anònims. El que ens caldria preguntar-nos és què fan aquests textos de marcat caràcter escatològic incorporats en una novel·la cavalleresca breu. Cronològicament estem davant els patrons que marca el Barroc, és a dir, és el moment dels grans contrastos, de la lloança de la lletjor al costat de les produccions més delicades. La inclusió d'aquests tipus de versos, per tant, podria ser simplement una qüestió de moda. Sabem que l'obra escatològica del rector de Vallfogona va entusiasmar el públic del seu temps que copiava o aprenia de memòria les seues poesies. Per tant, que estiguen incloses en el *Partinobles* demostraria que l'obra fruïa també d'una gran fama i que el to humorístic de la novel·leta permetia d'inserir aquesta mena de versos satírics.

Tot seguit presentem les edicions que hem consultat a la BNE i a la BC i que hem volgut descriure d'una manera el més detallada possible. Les portades dels exemplars, així com alguns paratextos que s'hi contenen, estan transcrits de forma paleogràfica i no estranya, doncs, que l'accentuació, apostrofació i d'altres remarques no es corresponguen amb les regles gramaticals actuals. Hem considerat adient també aportar una relació dels exemplars que s'han conservat tant a les biblioteques del nostre territori nacional com a la British Library, el Trinity College, la University Library of Cambridge, la Biblioteca Bodleian de la Universitat d'Oxford o la London Library i les incloem en acabar la relació de les de la BNE i la BC.

1. No ens estranya aquest fet tenint en compte l'afecció de la seua esposa, Violant de Bar, per la cultura i, possiblement, vinguera per aquesta via la possessió del dit exemplar.

EDICIÓ DE 1635 (CA.1750-1794)

Exemplar (R/17698 BNE). 164 pàg., 9,5 x 14,5 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.

CORREGIT EN ESTA IMPRESSIÓ.

GERONA: PER JOSEPH BRÓ ESTAMPER, EN LA PLAZA DEL VI. 1635.

Edició restaurada amb cobertes roges de pell en què llegim:

«HISTORIA DEL CAVALLER PARTINOBLAS 1635»

Exemplar pertanyent a D. Pascual de Gayangos.

Se segueix el paratext “Una asa traye a pastura”, que afegirem també després.

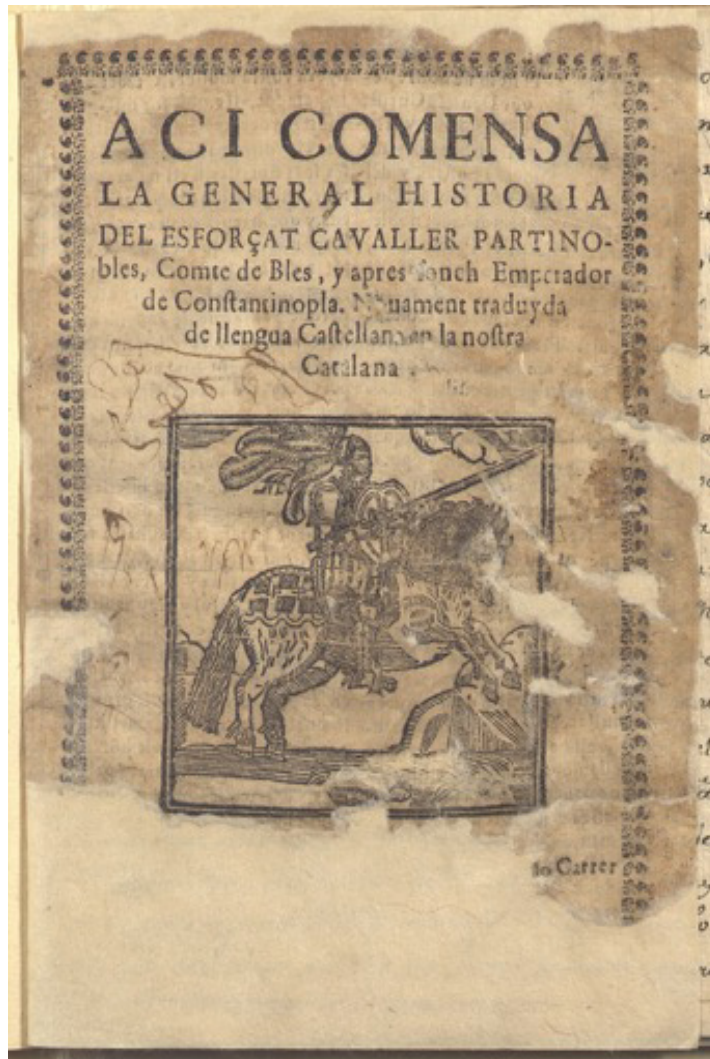
En la restauració de l'exemplar han guillotinat un poc de més la part superior de les pàgines però sense que afecte la lectura. Exemplar perfectament conservat.

Aquesta edició apareix datada al catàleg de la BNE l'any 1754 però, en consultar-la, vam veure que a la portada incloïa com a data d'edició el 1635. No obstant això, la data sembla estampada per una altra mà i resulta difícil creure que l'edició siga tan primerenca quan sabem, a més, que la família Bro s'assenta a Girona en el segle XVIII (Mirambell 1984: 249). Per tant, conservem la data de la BNE.

EDICIÓ DE 1647

Exemplar (10-V-29 BC).

ACÍ COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMTE DE BLES, Y A PRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOPLA, NUOVAMENT TRADUYDA DE LLENGUA CASTELLANA EN LA NOSTRA CATALANA

Es tracta d'un exemplar incomplet: als 40 folis originals de l'edició se li han afegit 15 fulls manuscrits per tal de completar-la. Falten els fulls 6, 7, 26 i 39 que s'han substituït per còpies manuscrites. Portada i fulls 38 i 40 resten mutilats.

EDICIÓ ENTRE 1669 i 1751

Exemplar (CERV.SEDÓ/ 8748 BNE). 184 pàg., 10 x 13,5 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLER, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOPLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.

AB LLICENCIA:

BARCELONA, EN CASA DE RAFEL FIGUERÒ.

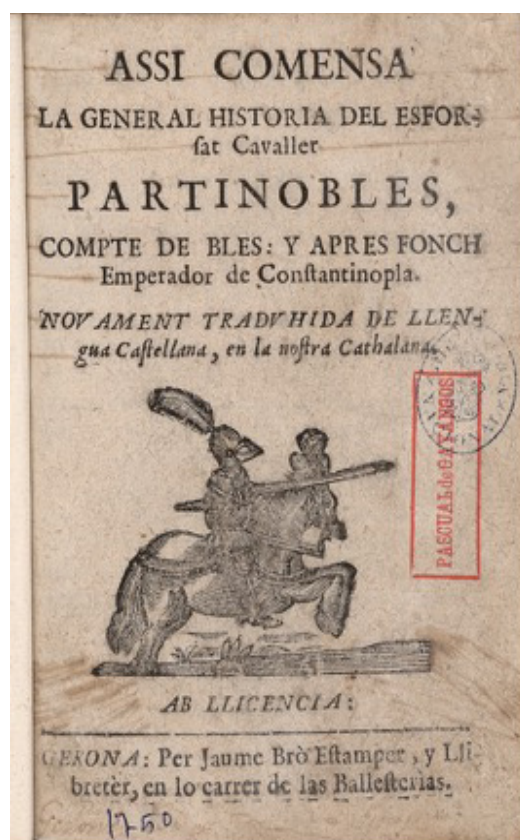

Enquadernat en pergamí. En obrir l'exemplar llegim de manera manuscrita "Es de Jayme Grau. De 1828. Mayo a 6". No afegeix cap paratext, però, en acabar, llegim també de forma manuscrita: "Es Jayme Grau i Coll Si este libro se perdiere quien lo puedo suseder suplico".

EDICIÓ DE 1703 (ca. 1708 i 1766)

Exemplar (R/17721 BNE). 184 pàg., 9,5 x 14 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOPLA.
 NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATHALANA.
 AB LLICENCIA.
 GERONA: PER JAUME BRÒ ESTAMPER, Y LLIBRETÈR, EN LO CARRER DE LAS BALLESTERIAS.

Enquadernació restaurada. Exemplar pertanyent a D. Pascual de Gayangos.

Sense paratextos. Exemplar perfectament conservat. Variant oriental.

La BNE data l'exemplar entre 1703-1768 no obstant això, la primera referència documentada que tenim de l'impressor Jaume Bro és de 1708 i remet a la compra de llibres i materials (Mirambell 1984: 255). Per tant, la data d'aquesta impressió està equivocada i nosaltres l'hem datada ca. 1708-1766, últim any en què tenim notícia de l'impressor (Mirambell 1984: 256). S'anota amb llapis la data 1750, però sense explicació per part de la BNE.

EDICIÓ DE 1713

EXEMPLAR (15-V-27 BC). 86 pàg., 20,5 cm.

ASSI COMENÇA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORZAT CAVALLER PARTINOBLER, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOPLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.

BARCELONA: PER JOSEPH LLOPIS ESTAMPER, À LA PLAÇA DEL ANGEL, ANY 1713. VENENSE EN CASA DE BALTAZAR FERRER LLIBRETER, À LA LLIBRETERIA.

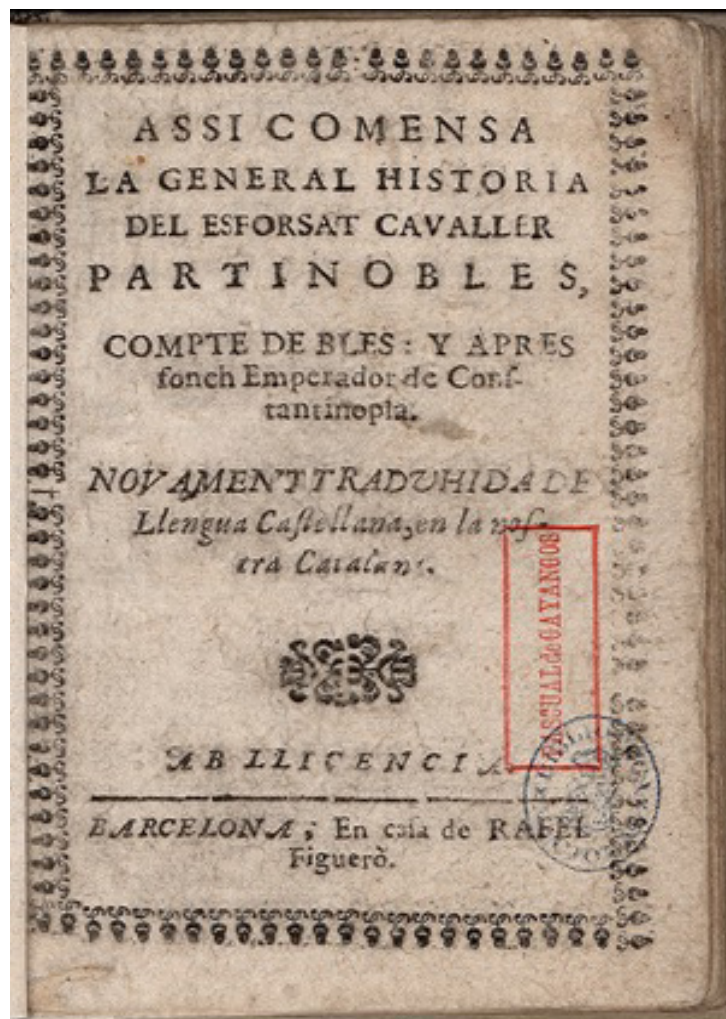

Cobertes de paper deteriorares, exemplar incomplet. Falten els dos últims fulls, guillotinat, senyals de corcs afectant el text, taques d'òxid i d'humitat. Ex-libris "CATALUNYA EN EL MÓN" de la família Porter-Moix al contraplà anterior. Encara que no numera els capítols, les rúbriques se'n corresponen amb les que apuntem en l'edició de 1750 i 1794 per ser més complets.

EDICIÓ DE 1720

Exemplar (R/17706 BNE). 184 pàg., 9 x 14,5 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOPLA.
 NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.
 AB LLICENCIA. BARCELONA: EN CASA DE RAFEL FIGUERÒ.

No inclou paratextos. Exemplar pertanyent a D. Pascual de Gayangos. Gran taca d'humitat en tot el llibre i alguna d'òxid. Variant oriental.

EDICIÓ DE 1729

Dos exemplars.

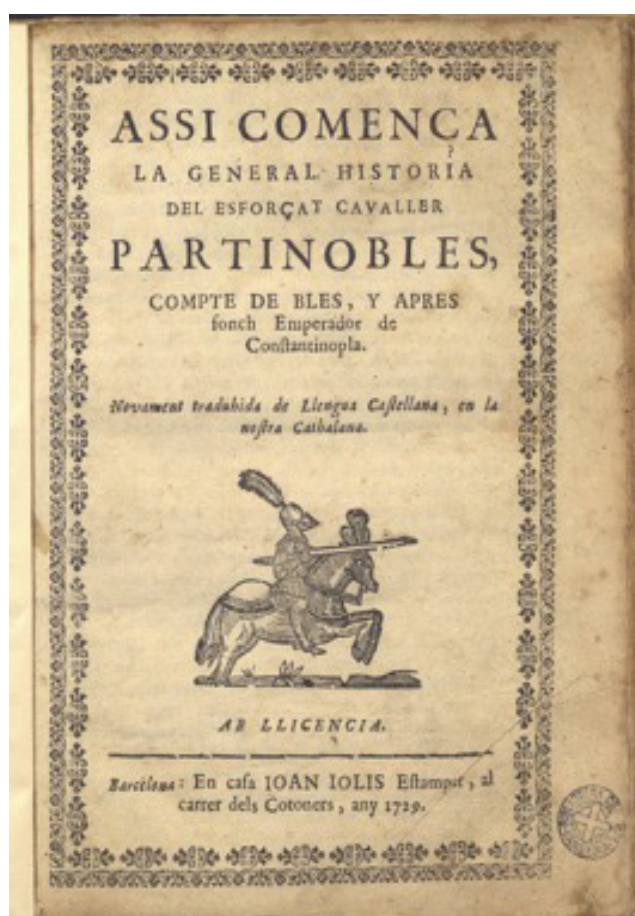
a) **Exemplar (10-III-13 BC). 87 pàg., 21 cm. 2 exemplars.**

ASSI COMENÇA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLIS, COMPTE DE BLES, Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOPLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATHALANA.

AB LLICENCIA.

BARCELONA. EN CASA IOAN IOLIS ESTAMPER, AL CARRER DELS COTONERS.

Enquadernació en pergamí. Taques d'òxid i d'humitat però, en general, està millor conservat que l'exemplar 1-IV-32. Anotacions manuscrites: "D. Guillem de Areny" a la contracoberta anterior; "Joan Murato" a la contracoberta posterior. Donatiu Col·lecció Bonsoms-Chacó.

Impresos els dos exemplars a línia tirada. Coberta restaurada per la BC.

Exemplar (1-IV-32 BC). El pas del temps ha descolorit la tinta en la majoria de fulls.

EDICIÓ DE 1730 (ca. 1750 i 1794)

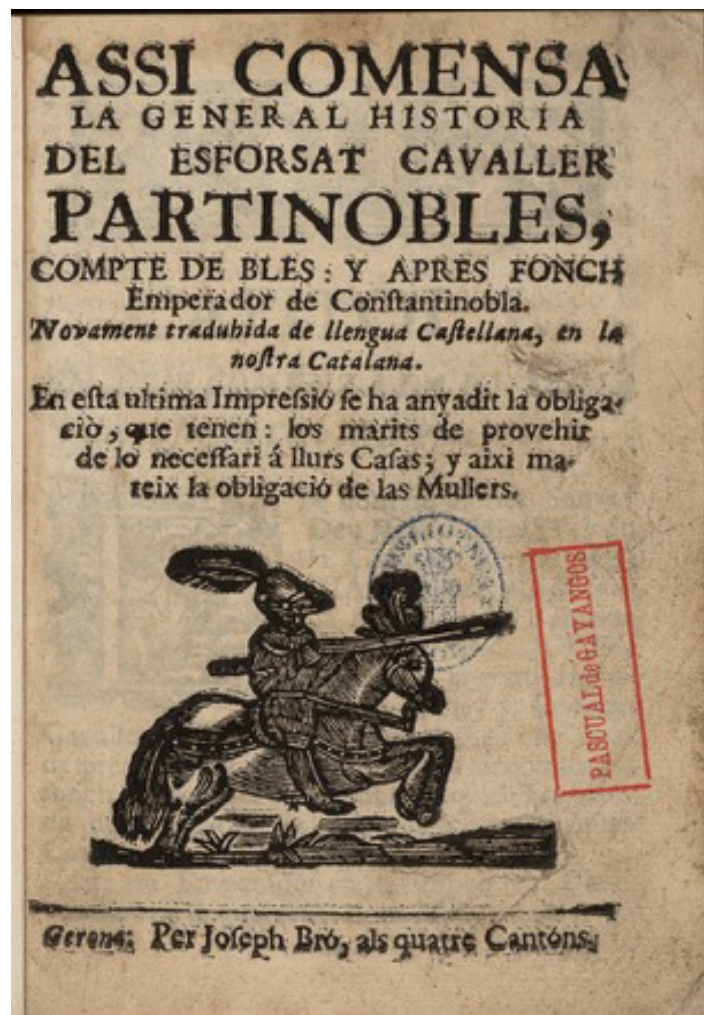
Exemplar (R/17731 BNE). 157 pàg., 10 x 14 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.

EN ESTA ULTIMA IMPRESSIÓ SE HA ANYADIT LA OBLIGACIÓ, QUE TENEN: LOS MARITS DE PROVEHIR DE LO NECESSARI Á LLURS CASAS; Y AIXI MATEIX LA OBLIGACIÓ DE LAS MULLERS.

GERONA: PER JOSEPH BRÓ, ALS QUATRE CANTÓNS.

Excel·lent exemplar pertanyent a D. Pascual de Gayangos. Es tracta d'una edició de luxe en pell roja. Al llom llegim "PARTINOBLÉS COMTE DE BLES". Cantó en fil d'or. Caplletra.

En el Catàleg de la BNE apareix aquest llibre datat el 1730. En informació privada se'ns assabenta que l'exemplar prové del Catàleg de la Biblioteca de D. Pascual de Gayangos que va realitzar Salvà. En el registre bibliogràfic la data apareix entre claudators, [¿1730?], per la qual cosa Salvà la planteja únicament com aproximada. El Departament de Manuscrits, Incunables i Rars de la BNE

desconeix en què es basà Salvà per datar així l'exemplar, però manifesta la fiabilitat del Catàleg. No obstant això, nosaltres sabem que aquesta data està equivocada, perquè existeix documentació (Mirambell 1984: 260) que acredita que:

El 5 de juny del 1750 [Josep Bro] compra una casa al carrer de les Ballesteries, per instal·lar-hi el domicili, i també establir-hi el taller d'impremta i la botiga de llibreter. Allí el tindrem situat pel reste de la seva vida, i allí continuaran encara alguns dels seus successors. Es tracta de la primera casa de l'esmentat carrer junt al mur del carrer de la Força i llandant amb l'edifici de la presó. A la façana hi havia una fornícula amb la imatge de Santa Anna. És la primera casa de les Ballesteries, als "Quatre Cantons", i encara ara hi ha l'esmentada fornícula de Santa Anna.

I així queda registrat en la notaria de Prim i Parri (Mirambell 1984: 282):

Memorial el que Jaume Bro entrega al seu fill Josep, en el moment en que se separen i el fill, Josep obre un establiment pel seu compte. Com a conseqüència de la Concòrdia firmada per Jaume i Josep Bro davant el notari Prim i Parri, el 8 de maig de 1750, i del que s'establí en els Capítols matrimonials de Josep, per el cas de separació de pare i fill, que treballaven en el mateix taller, li fa efectiu l'import convingut amb materials de la impremta i llibres.

5 de juny de 1750.

Per tant, l'edició la dataríem *ca.* 1750-1794, any el primer en què compra la casa i s'estableix el taller i 1794, any en què morí l'impressor.

Se segueixen els paratextos "A un assumpto llepol" del Rector de Vallfogona:

DECIMAS BURLESCAS A UN ASSUMPTO LLEPOL

No será persona cuerda;
ni manco, estimat en res;
ni tampoch bon portugués,
qui dira mal de la Merda:
que encara, que sia verda,
blanca, negra, parda, ò groga,
no es just que ningu se moga,
per a dir sia dolenta;
perque encara, que es pudenta,
es antiquissima droga.

Los drogues de Sarrià
la contemplan nit, y dia;
y los causa gran alegria,
quan sels converteix en grà:
los uns dihen: *Merda es pa*,
altres dihen: *Merda es vi*;
y si en llevan de mati,
may de la Merda se olvidan,
mes que mes quant ne convidan,

a vos, á aquell, y no á mi.

Merda per a vos dira.
 Algu, que no hi sabrà res,
 pensant que es poch interes
 la Merda que vos donarà:
 si sabrà lo que fa,
 semblant Merda no vos daria;
 ans be, se la aturaria,
 per poder millor passar,
 Merda, que no pot llevar,
 sino gran melancolia.
 Quin home es tant imprudent,
 que tenint ple son baul
 de Merda, no diga al Cul,
 quel traga de aqueix torment?
 Clar est: y encontinent,
 si es casat, ve ab lo xiulell
 sa muller, y devant ell
 xiula, sona y fa pregaries
 per a que las voluntarias,
 isquen per aquell portell.

Mirau, si es cosa, que importa,
 traurer la Merda de dins;
 puix cagar als dematins,
 a tots los membres conforta!
 Benaventurada porta!
 que tanca tan gran tresor,
 que val mes, que plata, y or,
 en qualitat, y substancia;
 y si li falta fragancia,
 ja li sobra la pudor.²

“Redondilla: Bella com un serafi”:

“Bella com un serafi,
 Es la minyona que ador;
 Mes si li dich mon amor,
 Respon: *Xo, ruch, per asi*”.

I la continuació: “Un asa treya”:

“Una asa treya à pastura,
 Per la vora de un Torrent
 Que ab son cristall transparent,
 De tal desbarat murmura:
Ara veig quanta ventura
Los Afans tenen, diguí:
 Y ella ab esmalt carmesi
 Sos lliris purs retocant,

2. Només inclourem la primera cobla de les composicions. Hem fet una excepció amb la Dècima Burlesca per ser la primera que aparegué en aquestes edicions.

Al asa ditxos mirant,
Respon: *Xo, Ruc, per assi*”.

I una altra redondilla que no apareix en cap altra edició consultada:

REDONDILLAS
Per una, no se qui se es,
Estich penant, no se com,
Y encara no li se lo nom,
Y no puch voverla mes.
Si a sa Bellesa Divina,
Te lo nom correspondencia,
Ben poca es la diferencia:
O, es Angela, o Serafina.
Mes no, que sa Gentilesa,
Es, solament, corporal,
Y lo animo no te igual
De rigos, y de estranyesa.
Sens dubte se diu Leonor
Aquesta fera inhumana,
Que ha donat en ser tirana
Del Dols Imperi de Amor”.

A continuació “La monarquia regint”:

La monarquia regint
Felip ters, que la millora,
se feu esta cagadora,
essent papa Paulo Quint.
Adredes obra tant grave
se edifica prop de un hort;
perque qui paper no port
se puga valer de un rave.
En sa trassa artificiosa
no pose lo maliciòs
la llangua, ab zel envejòs;
perque la traurà merdosa.

“Assi jauhen sepultats”:

REDONDILLAS
Assi jauhen sepultats
los ossos de un gran cantor,
lo qual mori de dolor;
pero no de sos pecats.
Aquesta pedra l’saguella;
si be, tot enter no està;
perque un angel sen pujà
dalt al cel la Gargamella.
En lo demes no hi tocaren
los cucs un pic, per senyal;
que com lo trobaren tal,

per basileu lo deixaren.

“Ves a buscar espinachs”:

LLETRA BURLESCA

Ves a buscar espinachs,
minyona, puix tant ho vols
mes guarda quels caragols,
not toquen ab sos llimachs.

Mira com posas lo peu
guarda be amada germana,
aqueixa roba de grana,
que no te estima, ni preu:
nom fassas tela de sachs,
ves remirada com sols:
mes guarda quels caragols,
not toquen ab sos llimachs.

“Tal es la tirania”:

“Tal es la tirania,

De aquest fill de algun vil pare,
Que á tot lo mon, y à sa mare

Baix son imperi tenia:

Enujàs Amor un dia

Contra son ingust poder,

Un tir, diu, que li va fer,

De que mori, poc despres.

Diuhen que es mort lo interés:

Jo non crech res”.

Més “Obligació de marits i mullers”:

OBLIGACIÓ QUE TENEN LOS MARITS, Y LAS MULLERS

Es tan saludable consell, que los marits sigan cuydadosos en provehir las casas, de vestir a sas mullers, y de criar ab perfecció à sos fills, y de donarlos bona criança, y doctrinas; com també de pagar á sos criats, y criadas, y de no defaudar ni menos deurer res á sos jornalers: porque en las cosas voluntarias se poden los homens descuydar; pero en la necessitat de sas casas, que pot venir algun dany á sa familia, de ninguna manera se pot olvidar ni menos descuydarse, que poden-tho fer seria grave omissió.

Lo Ofici del marit es guanyar diner, y comprar hazienda, y lo Ofici de la muller, deu ser allargarla, y guardarla.

Lo Ofici del marit es anar fora á buscar la vida; y lo que deu fer la muller es guardar la casa.

Lo Ofici del marit es buscar diners, y el de la muller es no mal gastarlos.

Lo Ofici del marit es tractar, y conversar ab tothom, y el de la muller deu ser parlar ab poch y ser honesta.

Lo Ofici del marit ha de eser entremes, y el de la muller deu ser recatada.

Lo Ofici del marit ha de ser saber parlar be, ab judici, y discrecio; y el de la muller ha de ser reciarse de callar.

Lo Ofici de marit ha de ser lo zel que deu tenir de la honra, y bona fama; y el de la muller deu ser apreciarse de ser molt honrada.

Lo Ofici de marit ha de ser bestirse segons li correspon à son estat, y el de la muller deu ser del mateix modo corresponent.

Lo Ofici del marit es, y ha de ser senyor de tot, y el de la muller de tot donarli compte.

Lo Ofici de marit ha de ser despatxar tots los negocis que li espectan de part de fora, y el de la muller deu ser donar recapte, y cuydado à tot lo que pertoque dins de sa casa.

Finalment dich que lo Ofici de marit es, y hà de ser cuydar de tota la hizienda, y tot lo que pertoquia á ell, y el de la muller es, y deu ser governar la familia ab discreció, y ab lo sant temor de Deu.

He volgut dir asso à fi que à casa de cada hu cada hu que fasa lo que li toquia de son ofici, y de tot donarà compte á Deu Nostre Senyor.

ADVERTENCIA

Los homens casats sigan sempre amichs de bonas personas santas, y temerosas de Deu; y se dehuen apartar sempre de malas companyas, y de personas que los pugan donar mals consells, perque molts hi ha que si son mal casats, nou son per las faltas que vehen en sas mullers; sino perque altres maliciosos, y de perniciosa vida los diuhen, y aconsellan.

I una darrera redondilla:

“De Vallfogona parteix,
Vuy dijous tecla verdadera,
Que per ser tan batxillera,
Fins la pesta la avorreix
LAUS DEO”.

EDICIÓ DE 1735

Exemplar (CERV.SEDÓ/ 6028 BNE). 155 pàg.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.

EN ESTA ÚLTIMA IMPRESSIÓ SE HA ANYADIT LA OBLIGACIÓ, QUE TENEN: LOS MARITS DE PROVEHIR DE LO NECESSARI À LLURS CASAS: Y AIXI MATEIX LA OBLIGACIÓ DE LAS MULLERS.

AB LLICENCIA.

GERONA: EN LA ESTAMPA DE ANTONI OLIVA, ESTAMPÈR, Y LLIBRETÈR EN LAS BALLESTERIAS.

Enquadernat en pergamí. Al lloc llegim PARTINOBLÉS. Exemplar ben conservat però amb taques d'òxid. Variant oriental. A continuació del text s'hi inclouen els paratextos "Obligació" "La monarquia regint", "Assi jauhen sepultats", "Ves a buscar espinachs".

EDICIÓ *ca.* 1750-1794.

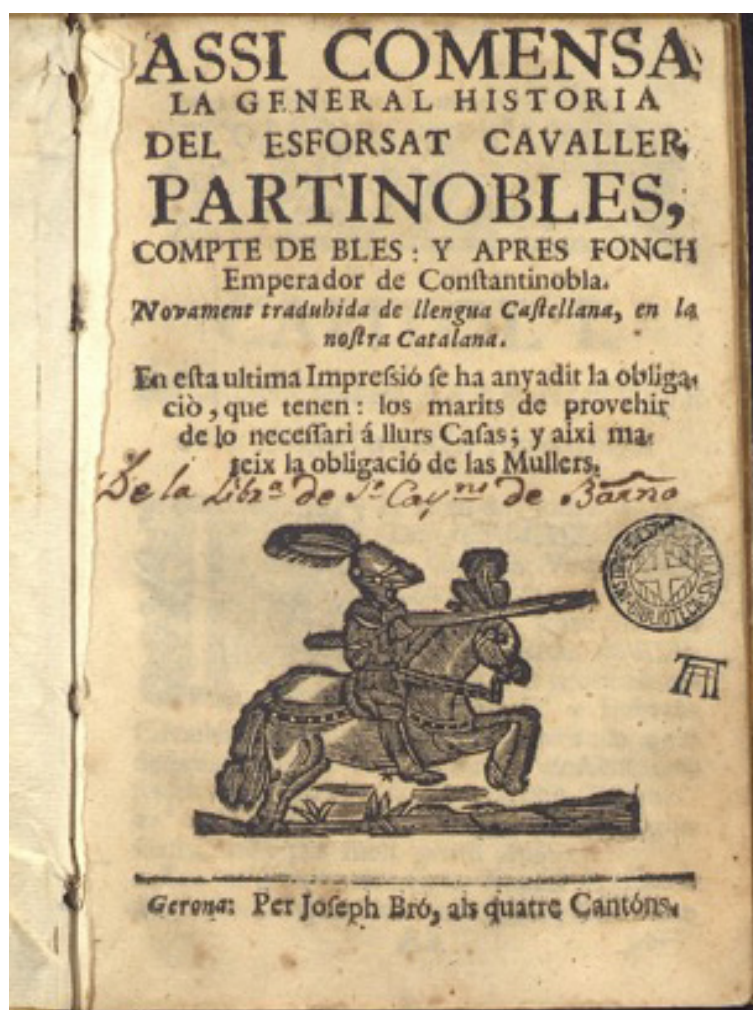
Exemplar (11-V-50 BC). 157 pàg., 14,5 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES: Y APRÉS FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.

EN ESTA ULTIMA IMPRESSIÓ SE HA ANYADIT LA OBLIGACIÓ, QUE TENEN: LOS MARITS DE PROVEHIR DE LO NECESSARI Á LLURS CASAS; Y AIXI MATEIX LA OBLIGACIÓ DE LAS MULLERS.

GERONA: PER JOSEPH BRÓ, ALS QUATRE CANTÓNS.

Enquadernació en pergami. Ex-libris manuscrit: "DE LA LIBRA. DE SO CAYNO DE BARNA". Segell d'Àngel Aguiló.

Variante dialectal Oriental. L'exemplar està enquadernat al revés. A línia tirada. Per primera vegada apareixen els títols dels capítols acompanyats d'un petit resum que condensa la informació com en l'edició de 1844 i creiem interessant fer-n'hi la relació. No hi ha taula.

Capitol I: En que comença la història del Esforzàt Cavaller Partinobles.

Capitol segon: Com la Emperatriu envià missatgers per totes las parts del Mon, per cercar lo mes gentil cavaller, per casarse ab ella.

Capitol tercer: Com lo rey, y son Nebot lo Compte anaren à caçar y lo Compte se perdé en la Montanya, seguint un porch salvatge, que devant li hisqué.

Capitol quatre: Com anant perdut lo Compte per la Montanya, trobà à la vora de la mar una Nau, en la qual entrá, y ab aquella fonch aportat al Castell de Cabeçadoyre.

Capitol sinch: Com lo Compte entrá en lo Castell anomenat Cabeçadoyre, y alli fonch servit de menjar, y veurer, sens veurer qui lay donava.

Capitol sis: Com la Emperatriu contá à sa germana Urraca, com avia portat al Compte, y quel tenia en son Llit.

Capitol set: Com la Emperatriu aná a la Cambra ahont dormia lo Compte, y molt prest se meté en lo mateix Llit ahont era lo Compte.

Capitol vuyt: Com estant lo Compte, y la Emperatriu en lo Llit passaren tota la nit ab llurs promesas.

Capitol nou: Com lo Compte estigué en la Castell de Cabeçadoyre mes de un any, y servit de tot lo que avia menester, sens veurer persona alguna.

Capitol deu: Com la Emperatriu digué al Compte que tot lo Realme de França estava estava en perdicio; y açò per causa de tres Reys Moros que estavan en dit Realme.

Capitol onse: Com la Emperatriu envià al Compte a França per socorrer lo Rey, que estava assiat en la Ciutat de Paris.

Capitol dotse: Com fonch rebut lo Compte en lo Castell de Blés ab molta honra, de sa Mare, y dels Cavallers.

Capitol tretze: Com lo Compte partí del Castell de Blés, ab tot la sua Gent, y anaren a la Ciutat de Paris, en la qual estava assiat lo Rey.

Capitol catorze: Com lo Compte anà darrera dels Cavallers del Rey Sornaguer, y los llevá prestament lo que li avian pres, y cauvá molts de aquells.

Capitol quinse: Com lo Compte torná à la Ciutat de Paris, y lo Rey lo hisqué à rebre ab molta honra, al qual lo Compte presentà cinquanta Cavallers.

Capitol setze: Com lo Rey Sornaguér restá molt enujàt de tals dos encontres, com avia rebut, y requeri al Rey de França, y al Compte hisquessen à Batalla.

Capitol diset: Com lo Compte havent rebudas las Lletres del Rey Sornaguer, demaná de gracia à Son Oncle lo Rey de França, que li atorgas la Batalla hu per hu.

Capitol divuyt: Com lo Rey Sornaguér, y lo Compte vingueren á la Batalla, de la qual fonch vencedor lo Compte.

Capitol dinou: Com lo Compte de Mares, prengué ab trahició lo Compte Partinobles, y lo portà al Camp dels Moros.

Capitol vint: Com lo Rey de França pensà que son Nebot era mort, y estava en lo Palau fent lo mes trist plant, que ja mes se fes.

Capitol vint, y hu: Com los Reys Moros volgueren, que fos determinat per justicia si per la mort del Compte de Mares eren traydors, ò no.

Capitol vint, y dos: Com la Mare del Compte sabent que lo Realme de França era deslliurat dels Moros vingué á la Ciutat de Paris, y lo Rey, y lo Compte la hisqueren à rebre.

Capitol vint, y tres: Com lo Compte sen torná a Castell de Cabeçadoyre, no volent consentir en lo casament.

Capitol vint y quatre: Com lo Compte demana llicencia á la Emperatriu per a tornar en França, per causa dels Espanyols, que se avia olvidat de pendrer comiar dells.

Capitol vint y sinch: Com lo compte aná a la Ciutat de Paris per demanar al Rey que era dels Espanyols.

Capitol vint y sis: Com lo Papa enviá un Bisbe a la Ciutat de Paris per fer aborrir al Compte la Emperatriu.

Capitol vint y set: Com estant mirant lo Compte la Emperatriu, li caygué una gota de cera de la candela sobre los pits.

Capitol vint y vuyt: Com Urraca deslliurà lo Compte, que no morís, y lo meté en una Nau y lo feu aportar al Castell de Bles.

Capitol vint y nou: Com lo Compte arribá al Castell de Bles, y no volgué que los seus Vassalls lo rebessen per senyor.

Capitol trenta: Com lo Rey Sornaguer envia son fill en França perque servis lo Compte Partinobles, y que aprengués los seus costums.

Capitol trenta hu: Com tots los Reys, y Cavallers del Imperi se ajuntaren, y anaren à la Emperatriu per demanarli si avia trobat Marit.

Capitol trenta dos: Com lo Compte estant en lo Castell de Bles en aspera penitencia y vehent que no podia morir, deliberá de anar en algun boscatge, per acabar la sua vida.

Capitol trenta tres: Com la Emperatriu envia a cercar altra vegada sa Germana Urraca, perque li donás consell. Urraca pensant que la volgués fer matar fugí ab una Nau per Mar, y de la divisio entre los Reys.

Capitol trenta quatre: Com anant Urraca fugint per la Mar, arribá á las Serras de Ardenya, y allí trobá lo Compte Partinobles.

Capitol trenta sinch: Com Urraca arribá al Castell de Cabeçadoyre, y com hisqueren tots los Senyors a rebrerla.

Capitol trenta sis: Com Urraca tornà al Castell de Tenedo, ahont avia deixat lo Compte, y lo trobà, que estava molt bo, y esforçat per qualsevol cosa.

Capitol trenta set: Com lo Compte, y los altres foren Cavallers per mans de la Emperatriu, sense saber que lo Compte fos alli.

Capitol trenta vuyt: Com lo Compte entrá en una Barca de Pescadors per deportarse, y lo vent sel ne portá y los Moros lo prengueren devant la Ciutat de Damasco.

Capitol trenta nou: Com lo Rey Herman ana al Torneitg ab lo Soldà de Persia, y com lo Compte resta en la Presó.

Capitol quaranta: Com lo Compte estant en la Presó del Rey Herman, vehent que no podia anar al Torneitg feya molt trist plant, y com la Reyna Ansies ne agué gran Pietat, y li doná Armas, y cavall.

Capitol quaranta hu: Com lo Compte partí de la Ciutat de Damasco per anar al Torneitg, y en lo camí encontrà un Cavaller anomenat Gaudin, era Moro.

Capitol quaranta dos: Com lo Compte, y son Companyò Gaudin se armaren lo mati de Pasqua per anar al Torneitg.

Capitol quaranta tres: Com lo Compte, y Gaudin estavan en lo camp mirant los Cavallers, que venian, y cm lo Torneitg se començá.

Capitol quaranta quatra: Com apres de haver acabat lo Torneitg del primer dia lo Compte, y son companyó sen tornaren á la Tenda: y com se feu lo Torneitg del segon dia.

Capitol quaranta sinch: Com après de esser acabat lo Torneitg del segon dia, lo Compte, y son companyó sen tornaren: Y del Torneitg del tercer dia.

Capitol quaranta sis: Com passats los tres dias del Torneitg lo Compte torna a la Ciutat de Damasco, així com avia promes á la Reyna Ansies, y de la divisió, que avia entre los Reys del Imperi.

Capitol quaranta set: Com essent tornat lo Compte de la Ciutat de Damasco, y deslliurat del Captiveri, anà à veurer la determinació, que los Reys farian sobre lo Torneitg.

Capitol quaranta vuyt: Com los Reys del Imperi determinaren que la Emperatriu elegis per Marit lo hu dels dos (sò es) lo Compte, ò lo Solda de Persia, y com ella elegí lo Compte Partinobles.

Capitol quaranta nou: Com apres que Partinobles fonch elegit Emperador, Gaudi se feu Chistià, y fonch casat ab la Donzella Urraca, y lo Emperador lo feu Gran Senyor.

S'hi inclouen els paratextos següents:

GLOSA MOLT DIVERTIDA PER PASAR UN RATO ALEGUMENT

Una asa treya à pastura,
Per la vora de un Torrent
Que ab son cristall transparent,
De tal desbarat murmura:
Ara veig quanta ventura
Los Afans tenen, diguí:
Y ella ab esmalt carmesi
Sos lliris purs retocant,
Al asa ditxos mirant,
Respon: *Xo, Ruc, per assi.*

A continuació trobem le redondilles “La monarquia regint”, després vénen les redondilles “Assí jahuen sepultats” i “Ves a buscar espinachs”. I continua l’aportació de composicions populars com “Tal es la tirania”, “L’obligació de marits i mullers”, i el llibre es tanca amb la darrera REDONDILLA “De Vallfogona parteix”.

EDICIÓ DE 1758

Exemplar (CERV.SEDÓ/6026 BNE). 176 pàg., 9 x 14,5 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.
NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATHALANA Y AL ULTIM VÀ ANYADIDA UNA DECIMA BURLESCA.
TARRAGONA: PER MAGÍ CANALS ESTAMPÉR, Y LLIBRETÉR, AL CARRER MAJÒR.

Se segueixen els paratextos “A un assumpto llepol”, “Redondilla Bella com un serafi”.
Exemplar perfectament conservat, però amb taques d’òxid.

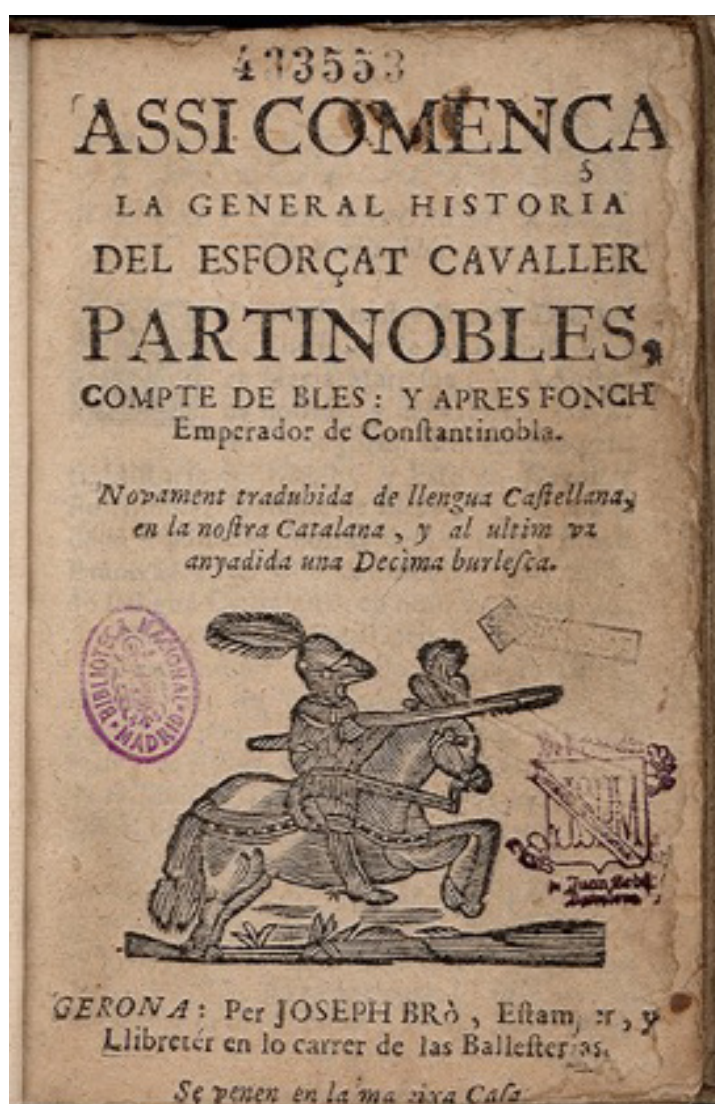
EDICIÓ DE 1761

Exemplar (CERV.SEDÓ/6032 BNE). 160 pàg., 9 x 14 cm.

ASSI COMENÁ LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA, Y AL ULTIM VA ANYADIDA UNA DÈCIMA BURLESCA.

GERONA: PER JOSEPH BRÒ, ESTAMPER, Y LLIBRETÉR EN LO CARRER DE LAS BALLESTERIAS. SE VENEN EN LA MATEIXA CASA.

Enquadernació en pergamí. Conserva fulls de guarda. Es tracta d'un exemplar molt gastat. Taques d'òxid i alguna pàgina trencada pel cantó. Se segueixen els paratextos "A un assumpto llepol", "Redondilla Bella com un serafi". Variant oriental.

EDICIÓ DE 1770

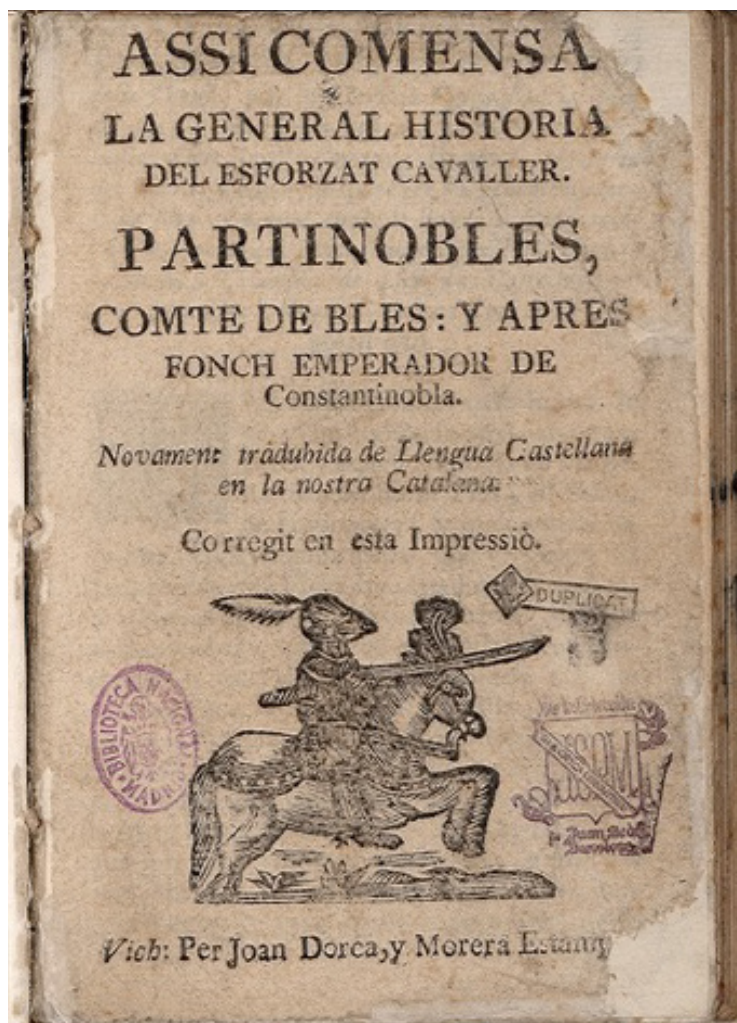
Exemplar (CERV.SEDÓ/6031 BNE). 160 pàg., 9,5 x 14 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORZAT CAVALLER. PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUIDA DE LLENGUA CASTELLANA EN LA NOSTRA CATALANA.

CORREGIT EN ESTA IMPRESSIÓ.

VICH: PER JOAN DORCA, Y MORERA ESTAMP[ER]

Enquadernació restaurada. Portada malmesa. Se segueixen els paratextos “La monarquia regint”, “Assi jauhen sepultats”, “Ves a buscar espinachs”. Variant oriental.

EDICIÓ ca. 1780

Exemplar (11-V-52 BC). 159 pàg., 14,5 cm.

ASSI COMENÇA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATALANA.

GERONA: PER ANTONIO OLIVA ESTAMPER, Y LLIBRETER EN LO CARRER DE LAS BALLESTERIAS.
SE VENEN EN LA MATEIXA CASA.

Exemplar restaurat. L'exemplar està corcat i el full final està mutilat i restaurat sense escriptura, per la qual cosa sols es poden llegir paraules soltes. Enquadernació en pergami. Taques d'òxid. Super-libris de Marià Aguiló. Etiqueta amb el lema "CUM SANGUINE MORES". Variant oriental.

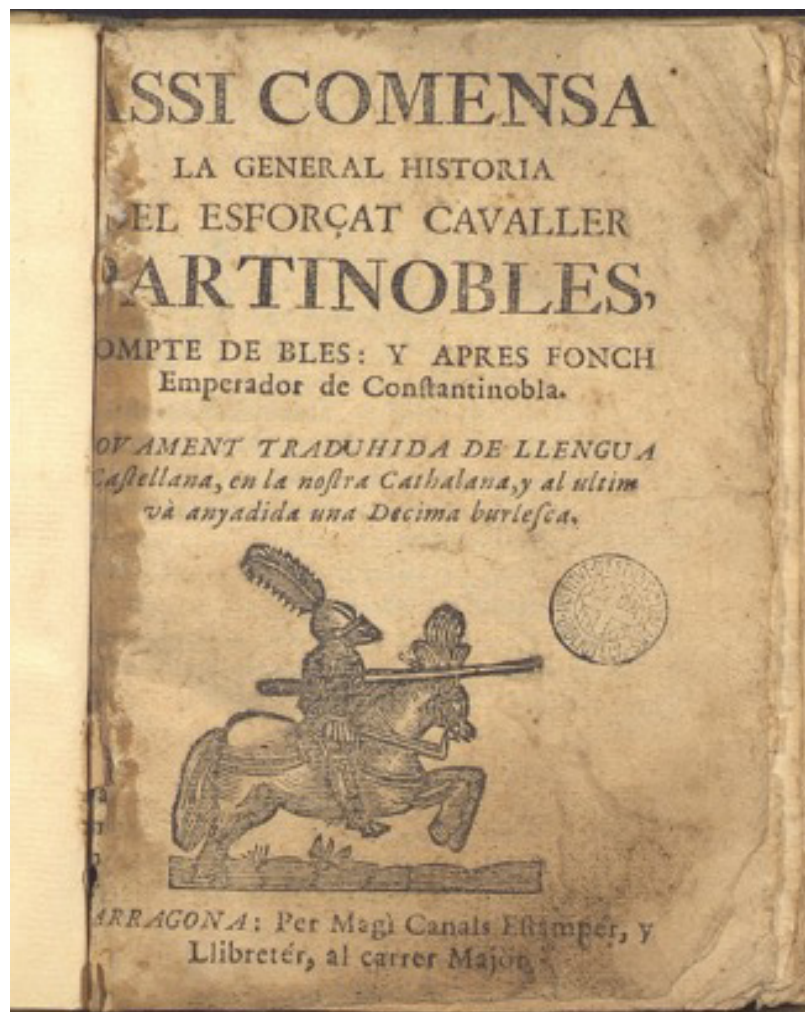
Imprés a línia tirada. La coberta està restaurada en pergami i presenta un Exlibris en què podem llegir:

REMEMBRA LO PASSAT. ORDONA LO PRESENT. PROVEHEIX AL ESDEVENIDOR.
NO GUARDES A QUANTS PLAUS MAS A QUALS

EDICIÓ *ca.* 1788

Exemplar (6-II.107 BC). 176 pàg., 14,5 cm.

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLÉS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.
 NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA, EN LA NOSTRA CATHALANA, Y AL ULTIM VÀ ANYADIDA UNA DECIMA BURLESCA.
 TARRAGONA: PER MAGI CANALS ESTAMPER, Y LLIBRETÉR, AL CARRER MAJOR.

Coberta restaurada. En obrir el llibre trobem un Ex-libris i a continuació la portada que no es llig bé perquè en la restauració l'han apegada a la guarda com veiem en la imatge.

Encara que no numera els capítols, els títols se'n corresponen amb els que apuntem en l'edició de 1750 i 1794. Exemplar mutilat, sols apareixen els primers 8 versos de la dècima burlesca del Rector de Vallfogona.

Edició de 1796?

Dos exemplars.

a) **Exemplar (Bon. 8-I-13 BC). 155 pàg., 14,5 cm.**

ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LLENGUA CASTELLANA EN LA NOSTRA CATALANA.

EN ESTA ULTIMA IMPRESSIÓ SE HA ANYADIT LA OBLIGACIÓ, QUE TENEN: LOS MARITS DE PROVEHIR DE LO NECESSARI À LLURS CASAS: Y AIXI MATEIX LA OBLIGACIO DE LAS MULLERS.

AB LLICENCIA.

GERONA: EN LA ESTAMPA DE ANTON OLIVA, ESTAMPER, Y LLIBRETER EN LAS BALLESTERIAS.

Imprés a línia tirada. La coberta està restaurada en pergamí i reforçada, tant al començament com al final, amb fulls de guarda reciclats que parlen d'oceanografia en castellà.

En acabar el llibre efectivament s'afegeix el text que ens diu la portada i que és "Obligació que tenen los marits, y las mullers", i s'hi afigen les redondilles: "La monarquia regint", "Assí jahuen sepultats" i la "Lletra burlesca" que ja hem constatat en altres edicions.

Variant oriental.

b) **Exemplar (11-V-49 BC).** Enquadernació en pergamí amb restes de tancadors i fulls de guarda amb notació musical. Taques d'òxid i d'humitat a l'enquadernat i la portada.

EDICIÓ DE 19..? (ca. 1796?)**Exemplar (11-V-51 BC). 159 pàg., 14,5 cm.**

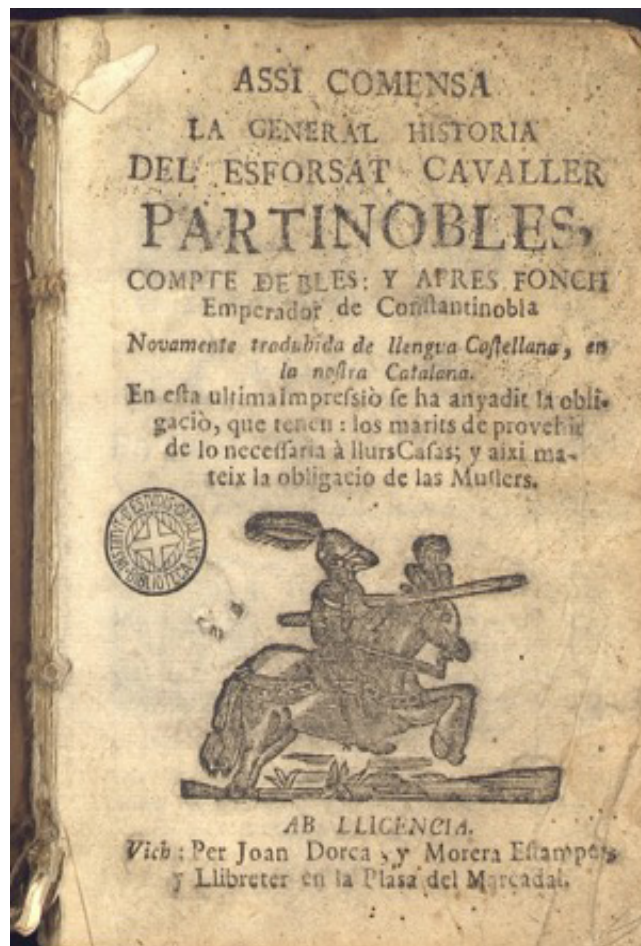
ASSI COMENSA LA GENERAL HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLER, COMPTE DE BLES: Y APRES FONCH EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.

NOVAMENT TRADUHIDA DE LENGUA CASTELLANA EN LA NOSTRA CATALANA.

EN ESTA ULTIMA IMPRESSIÓ SE HA ANYADIT LA OBLIGACIÓ, QUE TENEN: LOS MARITS DE PROVEHIR DE LO NECESSARI À LLURS CASAS: Y AIXI MATEIX LA OBLIGACIO DE LAS MULLERS.

AB LLICENCIA.

VICH: PER JOAN DORCA Y MORERA ESTAMPER Y LLIBRETER EN LA PLASA DEL MARCADAL.

Imprés a línia tirada. Encara que el catàleg de la BC assenyala que l'edició és de 19..?, nosaltres ens decantem per pensar que es tracta també d'una edició *ca.* 1796?, perquè és molt semblant a les dues anterior impreses a Girona: conserva el dialecte oriental, però es diferencia pel dibuix del primer capítol o per tenir tres fulls més. La major diferència és que a la portada se'ns diu que s'afegirà l'obligació dels marits i les mullers, que no hi és finalment, i que s'ha substituït per unes dècimes burlesques del Rector de Vallfogona.

EDICIÓ DE 1844.

Quatre exemplars

a) Exemplar (11-V-48 BC). 96 pàg., 13,5 cm.

HISTORIA DEL ESFORÇAT CAVALLER PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES Y EMPERADÓ DE
CONSTANTINOBLA.

ES TRADUHIDA DE LA LENGUA CASTELLANA Á LA CATALANA: Y ESTÁ CORRETIJIDA Y
AUMENTADA AL ESTIL DE LA ORTOGRÁFIA, Y ARRECGLADA AB CAPITÓLS, PROLEC Y TAULE. Y
ES ADORNADA AB UNA LAMINA. PER D.P.L. Y G. SEGONA EDICIÓ.
BARCELONA. A LA LLIBRERIA DE P. MAIMÓ, CARRER DELS MERCADERS, OCTUBRE.— 1844.

Coberta pergami molt dura. Al lloc llogim: *Historia del esforçat cavaller Partinobles*, Barcelona, 1844. A més hi ha una flor i una sanefa petiteta en la part superior. Les pàgines tenen un fil roig en la part superior. Dos fulls de guarda. Es tracta d'un volum perfectament conservat.

En obrir el llibre veiem que darrere de la portada posa: “ES PROPIETAT DEL MATEIX IMPRES-SÓ”. I tot seguit ve el pròleg que transcrivim:

[*PROLECH*

Melior donsellà que era y Emperatriz, del Imperi de Constantinobla. La qual aquesta donsellà sabé per noticias sertas, que al castell de Bles, y habia un compte que descendia dels Reys Godos, y aquest s’anomenaba Partinobles, y era nebót del rey de Fransa. Axins Melior, s’embarcá per anar á Bles, y cuan fou á Bles s’combingué ab lo seu Oncle, perque sabia que era un minyó de 15 anys, y de gran hermosura y forsa.

A lo endemá jugaba ab lo seu Oncle, y pasá un porc Singlá, y lo compte pujá á cavall per anarlo aconseguir, y s’embosca hasta que arribá abaix del Mar, com que veyé una barca que no hi habia ningú y ell si embarca ab lo cavall, y ell s’adurmí y lo barco lo portá á Cabeçadoire, cuan fou allí pujá adal de la Torra, y allí li donaren menjá sens beure qui li donaba, y axins pasa mes de un any ab aqueixas penas y trevalls.

Melior despres doná al compte un comboy de sent Camells, per anar argonissar un ejer-sit de espanyols. Haben de ausiliar lo rey son Oncle á Paris, y aqueix compte feu moltas hassanyas, essent tan jove que lo rey sen aturdí. Arruiná per dos vegadas als Moros, portá de deu á dotze mil moros pressoners á Paris. Se desefiá ab lo rey Sornaguer: lo comte de Mares feu traició á Partinobles que los moros lo prengueren, y despres feren las paus.

Lo Papa embiá un Bisbe per distraurer lo compte de la Emperatriz, y lo Bisbe li doná una Llanterna que à la nit mires cuan dormis si era bestia ó persona: fou descubrir y hagué de fugí sino la Emperatriz lo hauria fet mata.

Lo compte arribà al castell de Tenedo per anar al Tornejt; y alli s’embarcá per remá un xich per ferse ben fort dels brazos, y lo ben sel n’dugué á Damasco, y alli lo ban agafá y lo rey, lo feu portá á la presó per ferlo matar, y la reyna Ansies; sen apiadá que deseguida lo aconsolá, lo armá per aná al torneitj.

Lo compte arribá al camp del Tornejt. Hi allí va paleá ab los alemanys, y sicilians, ab los moros, y ab los cavallers del Soldá, y matá lo rey Hermán, y derrotá lo Soldá, á la segona vegada li prengué la llansa y la doná à la Emperatriz, á la tercera lo deixá al camp com mort, y si no lo aguessen tret, ell may se aguera mogút; y Partinobes estava descuidát, veyen que sen portaban lo Soldá, ferí á tans com pogué, com que agueren de rossegá lo Soldá fins adintre del tapblado. Y axins aquest home es bon tornejadó, feulo Emperadó.]

A continuació d’aquest pròleg s’esdevé la taula del llibre:

[*TAULE DEL QUE CONTÉ AQUESTA HISTORIA*

La Emperatriz buscaba marit, per casarse.....Capitol 2 plana 5.

Lo rey de Fransa y lo compte, caçàn un porc Singlá ell se perdé.....	c. 3 p. 7
Lo compte arribá à la bora del Mar, y veyé una barca y puja.....	c. 4. p. 8
Lo compte à Cabeçadoire, li donaren menja y no veye ningú.....	c. 5. p. 10
Lo compte ja era a Palacio.....	c. 6 p. 13
La Melior no gosaba aná dormir.....	c. 7. p. 14
Lo compte parlá ab la Emperatriz.....	c. 8 p. 16
Lo compte tot un any ha esta serbit.....	c. 9. p. 17
Melior digué: à Fransa y ha moros.....	c. 10 p. 20
Melior embià Partinobles a Fransa.....	c. 11. P. 21
Lo compte a Bles estava ab lo tresor.....	c. 12 p. 22
Lo compte ana a Paris ab lo ejércit.....	c. 13 p. 23
Partinobles prengué tot lo del camp.....	c. 14. p. 24
Va a Paris lo compte ab pressoners.....	c. 15 p. 24
Lo compte desafia a Sornagué.....	c. 16 p. 26
Partinobles ana al Tornejt.....	c. 17 p. 27
Vingué Sornagué contra lo compte.....	c. 18 p. 29
Mares prengué a Partinobles.....	c. 19 p 33
Lo rey de Fransa tenia sentimen.....	c. 20 p. 33
Los reys moros, mataren a Mares.....	c. 21 p. 35
Partinobles fou visitat per sa Mare.....	c. 22. p. 36
Lo compte nos volgué casar.....	c. 23 p. 37
Al compte sen ana à Fransa.....	c. 24 p. 38
Lo compte visitá son Oncle a Paris.....	c. 25 p. 39
Ana un Bisbe a Paris.....	c. 26 p. 40
Lo compte ja tenia la llanterna.....	c. 27 p. 42
Urraca librá lo compte.....	c. 28 p. 45
Lo compte ana al castell de Bles.....	c. 29 p. 46
Sornagué embia son fill a Fransa.....	c. 30 p. 47

Los reys visitaren la Emperatriz.....	c. 31 p. 48
Partinobles mira per fè penitencia.....	c. 32. p. 49
La Emperatriz demanaba Urraca.....	c. 33 p. 51
Urraca fugui cap Ardenya.....	c. 34 p. 52
Urraca arribà a Cabeçadoire.....	c. 35 p. 56
Urraca ana al castell de Tenedo.....	c. 36 p. 58
La Emperatriz veye lo compte.....	c. 37 p. 59
Lo compte entra dins de una barca.....	c. 38 p. 61
Lo compte lo posaren a la presó.....	c. 39 p. 63
La Reyna Ansies rescata lo compte.....	c. 40 p. 64
Lo compte marxa de Damasco.....	c. 41 p. 67
Lo compte y Gaudin, marxaren.....	c. 42 p. 70
Compte y Gaudin, ja eran al camp.....	c. 43 p. 71
Lo compte sigué al Tornejt.....	c. 44 p. 77
Gaudin y compte feren la segona.....	c. 45 p. 84
Gaudin y compte feren la tercera, y marxaren à Damasco.....	c. 46 p. 90
Gaudin y compte tornaren de la ciutat de Damasco.....	c. 47 p. 91
Acudi lo compte per la resolució.....	c. 48 p. 94
Partinobles fou Emperadó.....	c. 49 p. 96.]

A continuació s'hi inclou una lamina en què podem llegir: PORT DE ARDENYA, AHONT SE EMBARCA PARTINOBLÉS.

I després trobem el capítol I en què hi ha un petit resum d'allò que s'hi esdevé i que és molt més entenedor que l'embolicada informació que es dona a la Taula. No obstant això, els relligadors han fet desaparèixer els capítols IX al XVIII. Es guarda la correlació capitular des del XIX fins al XXXX però, a partir d'aquest es tornen a llegir els capítols XXXII al XXXX. I des d'ací fins al XXXXIX no hi ha cap altra errada:

Capítol I: Tracta de la historia del noble, y esforçat cavaller Partinobles compte de Bles. Y després habèn pasat moltes desventuras fou Emperadó de Constantinobla.

Capítol II: La Emperatriz embiá Embaxadors per las quatre parts del Mon, per cercar al mes hermos cavaller per casarse ab ella.

Capitol III: Al rey y son Nebot lo compte anaren á caçá, y lo compte se perdé a la montanya seguint un porc Salvatge que devant li hisqué.

Capitol IV: Anant perdut lo compte per la montanya caminant, trobá la bora del Mar una barca, y de burrit sen barca y fou portat al castell de Cabeçadoyre.

Capitol V: Al compte entra en lo castell de Cabeçadoyre, alli estigue servit de menjar sens veurer qui li donaba.

Capitol VI: La Emperatriz contà a sa germana Urraca qe habia portat al compte, y se ha ajegút al llit del Pare.

Capitol VII: La Emperatriz ana á la sua cambra per descansa, y trobá al compte que dormia al llit del Emperadó.

Capitol VIII: Continuan lo compte está tota la nit al llit del Emperadó, y la Emperatriz en lo seu, pasaren ab grans proposicions que de aquella feta quedaren promesos.

Capitol XIX: Al compte de Mares, prengué a Partinobles, y lo porta pres al camp dels mateixos reys Moros.

Capitol XX: Pensen lo rey de Fransa que son Nebot era mort, de resultas se estava retirat al Palacio fen certs plans.

Capitol XXI: Los dos reys Moros, volgueren ser passats per consell de guerra per la mort de Mares, si eran traidors.

Capitol XXII: Sabé la Mare de Partinobles quels Moros habian marxat de Fransa, y aná a fer una visita al rey y son fill.

Capitol XXIII: Lo compte no volgué consentir ab lo casament, y sen torná al castell de Cabeçadoyre.

Capitol XXIV: Al compte demanà llicencia a la Emperatriz per marxar a Fransa, per lo oblit de despedirse dels espanyols.

Capitol XXV: Marxa lo compte y sa mare a Paris, a fer una visita al rey, hi li preguntaren si los espanyols eran fora.

Capitol XXVI: Embiá lo Papa un Bisbe a Paris, per distraurer lo compte de la senyora Emperatriz.

Capitol XXVII: Lo compte tenia la llanterna que miraba la Emperatriz, y li caigues una gota de cera de la candela als pits.

Capitol XXVIII: Urraca libra lo compte que nol matessin, y lo feu embarca per anar al castell de Bles.

Capitol XXIX: Arriba lo compte al castell de Bles, no volgue quel regoneguesin per Senyó.

Capitol xxx: Embia Sornaguer a son fill a Fransa, per aprendrer los costums que tenia Partinobles.

Capitol xxxi: Los reys y cavallers de Constantinobla, anaren á la Emperatriz per beurer si habia trobat Marit.

Capitol xxxii: Veyen lo compte que nos podia mori de fer penitencia a Bles, determiná anar a un bosc per mori mes abiat.

Capitol xxxiii: Per segona vegada Melior embiá a sercar a Urraca, y ella feu al tonto de anari, que fugui per la Mar.

Capitol xxxiv: Urraca continuaba fujuin per la Mar, que passan per las Serras de Ardenya, alli trobaren lo compte.

Capitol xxxv: Urraca arribá al castell de Cabezadoire, y tota la gran Cort hisque a recibirla.

Capitol xxxvi: Marxà Urraca a beurer al compte al castell de Tenedo; y lo troba esforçat per cual sevol cosa.

Capitol xxxvii: La Emperatriz feu nobles als cavallers, y tambe ne feu a Partinobles; sens pensa que tambe fos alli

Capitol xxxviii: Lo compte de enfadat se fica a una barca de pescadó y lo bent sel n'porta adevan de la ciutat de Damasco, y los Moros lo prengueren.

Capitol xxxix: Al rey Herman, y al gran Soldá de Persia, marxaren al Tornejt y lo compte lo posaren a a Presó.

Capitol xxxx: Estan lo compte ab gran llanto a la pressò, y la reyna Ansies, tingue pietat que lo arma per anar al torneijt.

Ací es torna a llegir l'obra des del capítols xxxii

Capitol xxxxi: Marxa lo compte de la ciutat de Damasco per anar al torneij, y per lo cami s'feu amic ab lo Moro Gaudin.

Capitol xxxxii: Lo compte y lo seu company Gaudin, s'armaren lo dia de Pascua per anar al Tornejt.

Capitol xxxxiii: Gaudin y lo compte estaban miran los cavallers com anaban benin al camp, y s'comença al Tornejt.

Capitol xxxxiv: Lo compte y son compan acabat lo Tornejt del primer dia, sen tornaren los dos a la sua tenda.

Capitol xxxxv: Lo compte y son company acabat lo Tornejt del segon dia, sen tornaren los dos a la sua tenda.

Capitol xxxxvi: Lo compte acabat lo Tornejt sen torna a Damasco, per cumplir lo que habia promes a la reyna Ansies.

Capitol xxxxvii: Binguda del compte de Damasco, a Cabeçadoire.

Capitol xxxviii: Los reys del Imperi manaren que lo compte y Soldá, presentarlos á la Emperatriz y ella tries qui volgués.

Capitol xxxix: Partinobles fou elegit per Emperadó, y Gaudin s'feu Cristiá, y s'casa ab Urraca y tambe fou gran Senyor.

b) Exemplar (11-V-24 BC). 96 pàg., 13,5 cm.

Coberta pergami molt dura. Al lloc llogim: *Historia de Partinobles*, 1844. Dos fulls de guarda. Es tracta d'un volum perfectament conservat.

En obrir el llibre veiem que darrere de la coberta està el mateix escut: "CUM SANGUINE Mores" i també darrere de la portada posa "ES PROPIETAT DEL MATEIX IMPRESSÓ". Tot seguit ve el pròleg. Es tracta d'un exemplar perfectament relligat en què l'orde dels capítols és correcte i no en manca cap. Així, doncs, suplim el buit de l'exemplar anterior de la següent manera:

[Capitol ix: Lo compte estigué mes de un any al castell de Cabeçadoyre serbit de tot que necesitaba, y no veye ningú.

Capitol x: La Emperatriz digué al compte que habian entrat á Fransa tres reys Moros, y que estaban en tot lo realme.

Capitol xi: Embiá Leonor a Partinobles a Fransa, per ausiliar lo seu oncle rey, que estaba assitiát a Paris.

Capitol xii: Se estigue lo compte ab lo tressòr fins ques fes dia, que lo castell era tancát, y fou ben rebùt de la sua Mare.

Capitol xiii: Marxá lo compte de Bles, ab tot lo ecjersit Espanyol; que habia arrecglat, per ajudar a son oncle a Paris.

Capitol xiv: Partinobles persegui los Moros, y los prengué lo que habian pres, dexan al camp mols morts y pressones.

Capitol xv: Lo compte tornà a Paris, portan 50 cavallers pressos y lo Rey son oncle hisque fora, a ferli los honors.

Capitol xvi: Sornaguer estaba enfadat de veurer que li habian dat dos refregas, que desafiá lo rey de Fransa y son Nebót.

Capitol xvii: De resultats de la proclama; suplica Partinobles al rey, que li acedis la Batalla, que demanaba lo rey Moro.

Capitol xviii: Acudi lo rey Sornaguer, per tenir la batalla y lo compte fou mol vencedor].

c) Exemplar (TUS-8-3418 BC). 218 pàg., 12 cm.

Enquadernació en mitja pell, òxid. Lluís Tusquets de Cabirol. Sense pròleg, sense taula, numeració dels capítols en números romans que hi contenen un resum d'informació. Al final conté «Índex dels capítols que conté aquesta història» i, per acabar, segueix l'«Obligació que tenen els marits».

d) Exemplar (11-V-25 BC). Igual que l'anterior.

Enquadernació en mitja pell amb contraplans i fulls de guarda marbrejats. Talls jaspats i restes d'òxid. Etiqueta al contraplà: "CUM SANGUINE MORES".

EDICIÓ DE 1846.

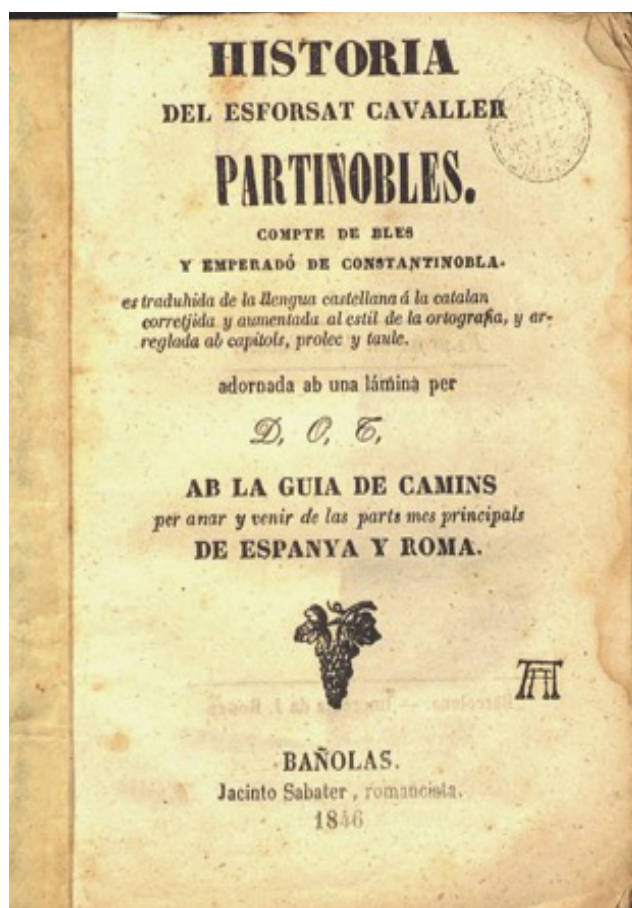
Exemplar (VI-I-C³/22 BC). 104 pàg., 13,5 cm.

HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES Y EMPERADÓ DE
CONSTANTINOBLA.

ES TRADUHIDA DE LA LLENGUA CASTELLANA Á LA CATALAN CORRETTIDA Y AUMENTADA AL
ESTIL DE LA ORTOGRAFIA, Y ARREGLADA AB CAPITOLS, PROLEC Y TAULE. ADORNADA AB UNA
LÁMINA PER D.O.T. AB LA GUIA DE CAMINS PER ANAR Y VENIR DE LAS PARTS MES PRINCIPALS
DE ESPANYA Y ROMA.

BAÑOLAS.

JACINTO SABATER, ROMANCISTA. 1846.

Segueix l'edició de 1844. Quan obrim el llibret trobem «ES PROPIETAT DE J. SABATER. BARCELONA.— IMPRENTA DE J. ROGER».

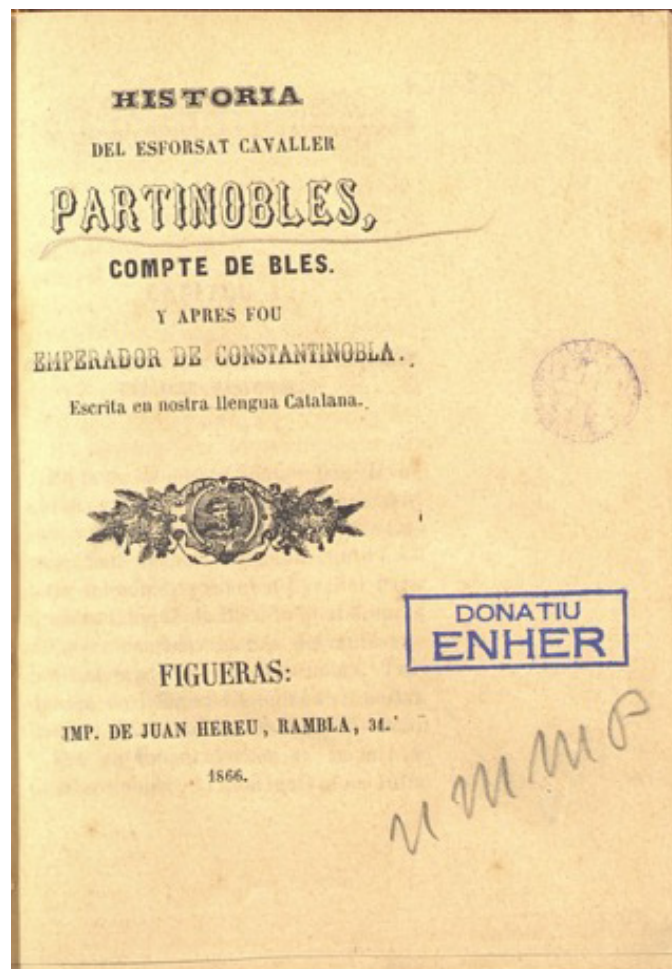
Continua una làmina i el pròleg que hem transcrit de l'edició de 1844. Manca la taula i al final, com resa la portada, s'afig la «GUIA DE CAMINS PER ANAR Y VENIR DE LAS PARTS MES PRINCIPALS DE ESPANYA Y ROMA».

EDICIÓ DE 1866.

Exemplar (6-II-108 BC). 249 pàg., 14 cm.

HISTORIA DEL ESFORSAT CAVALLER PARTINOBLAS, COMPTE DE BLES. Y APRES FOU
EMPERADOR DE CONSTANTINOBLA.
ESCRITA E NOSTRA LLENGUA CATALANA.

FIGUERAS: IMP. DE JUAN HEREU, RAMBLA, 31. 1866.

Sense pròleg, sense taula, numeració dels capítols en números aràbics i hi porten resum d'informació. Al final conté «Índex dels capítols que conté aquesta història» i, per acabar, segueix l'«Obligació que tenen els marits».

Una curiosa impressió castellana de 1842

A més de les edicions catalanes, que fins les acaballes del segle XIX es van publicar i que són les que ocupen el nostre interès en aquest article, hem volgut afegir les dades d'una curiosa edició del 1842 que explicita clarament en la portada que és traduïda del català al castellà, en contraposició amb les edicions catalanes que sempre marquen que han estat traduïdes del castellà. Però, a banda d'aquest fet sense importància per a la investigació, és engrescadora la tasca d'analitzar les paraules dels editors i, per això, hem decidit copiar tota la introducció.

En aquest pròleg els editors expliquen que el llibre, com tots els de cavalleries és «rudo, frío, desaliñado, pobre de erudición y de elegancia, sin lujo de imaginación, tosco en las formas, desnudo de artificio, con una lengua indócil y pobre de palabras». Aleshores, per què imprimir-lo? És veritat que la narració és pobra quant a la connectivitat entre les idees i que no és un feixuc llibre de cavalleries ple d'erudició, però no podem negar que el *Partinobles* és una novel·la plena d'imaginació i justament per aquesta raó va gaudir d'una popularitat tan dilatada. Encara que es tracte d'un llibre en què no hi ha un refinament literari desmesurat, és evident que va ser llegit i rellegit en català, que agradava la seua lectura i per la qual cosa, i malgrat els adjectius desfavorables que hi prodiguen els editors, l'impressor José Torné decideix publicar-lo en castellà perquè és «fantásticamente poético, es un sabroso pasatiempo y un placer su lectura». El *Partinobles* no té caducitat lectora perquè continua ara mateix sent «un tesoro de contento y una mina de pasatiempos».

EDICIÓ DE 1842.

Quatre exemplars

Exemplar (83-8-12732 BC).

HISTORIA DEL ESFORÇADO CABALLERO PARTINOBLAS CONDE DE BLES, Y DESPUÉS FUE
EMPERADOR DE CONSTANTINOPLA. AHORA NUEVAMENTE TRADUCIDA DE LA LENGUA
CATALANA EN LA NUESTRA CASTELLANA Y VA ADORNADA CON MUY GENTILES ESTAMPAS.
EN BARCELONA: POR JOSÉ TORNER, CALLE DEL REGOMÍ, N° 22. 1842

Los editores.

Nuestro objeto al publicar la presente obra, no ha sido otro que ofrecer un destello de la literatura caballeresca tan abandonada ahora cuanto codiciada en otro tiempo, y que como monumento histórico-tradicional del arte filosóficamente considerado, como dato científico de los progresos de la lengua, y como fiel vestigio de las costumbres, usos y modo de existir de los antiguos pueblos, es tan acrehedora á la consideracion³ de to-

3. Com hem comentat al començament d'aquest apartat, hem considerat fer una transcripció paleogràfica d'aquests textos i per aquest deixem l'ortografia com hi apareix.

das las personas estudiosas. Desde que el espíritu de prosaísmo del ingenio mas grande que han producido los modernos tiempos, destruyó en sus cimientos el ya bamboleante edificio de la caballería, la literatura á que esta dio nacimiento ha permanecido olvidada, como si de mas en mas debiera consolidarse el triunfo de Cervantes sobre el coloso de la edad media, sobre el venerable monumento de diez siglos, sobre una religión, si asi puede decirse, adoptada y profesada por casi toda la Europa y profundamente arraigada en los corazones, en los sentimientos y en las ideas por la sucesión de los tiempos. Desvaneciósse ante el menguado manchego tanto heróico paladin, la flor y nata de la andante caballería, y una humilde péñola acabó de un rasgo con el espíritu y la obra, las ideas y la literatura producto de las mismas. Ya no hubo Esplandianes ni Amadises, Artuses ni Florismartes; ya no hubo amparadores de doncellas y desvalidos, ni desfazedores de tuertos y desaguisados; ni aquel quebrar lanzas por la belleza de las damas; ni aquel crudo batallar con jayanes y endriagos; ni aquel florido razonar de tiernísimos amadores. No se vieron ya reyes caballeros ni caballeros reyes, que mano á mano y á la junta discurrían por el mundo buscando aventuras, y cuando menos, se topaban con un castillo ceñido de hondos fosos, donde un follón y mal nacido encantador guardaba dormida desde luengo siglos á una bellissima princesa, que andando el tiempo había de ser desencantada por el tal caballero según un muy sábio mago dejara escrito.

No se tilde de innovadores, ni se crea que una ridícula presunción nos lleva al estremo de poner osada y profana mano al sello de oprobio que el gran autor de D. Quijote echó sobre los delirios caballerescos y la literatura que tratamos de encarecer: nunca será bastante elogiado su celo en extirpar un abuso que iba ya degenerando en mania y que á buen seguro hubiese podido dar funestos resultados. Pero aunque los rápidos progresos del saber humano y la regeneración social que de Cervantes acá se ha operado, rechazen ya por imposibles tantos dislates, no podemos tampoco dejar de reconocer que las tales ideas pudieron ser provechosas cuando la barbarie de unos siglos mas incivilizados demandaban héroes que supiesen mantener la ley en la punta de sus espadas, y campeones que hicieran respetar la propiedad contra las usurpaciones del mas fuerte. El espíritu de la caballería mientras ella se mantuvo fiel á su origen, fue no solo útil pero aun necesario, y á buen seguro no contarían tantos héroes los primeros siglos de las sociedades modernas, si la tradición no tomara por su cuenta el ensalzar las prodigiosas hazañas de Carlomagno y los doce Pares, de Artús y la Tabla redonda, de Bernardo del Carpio y del Cid Campeador. La nobleza de su mismo origen, el espíritu de hidalguía que por do quier rebosa, el idealismo fantástico y oriental de sus ficciones, y en una palabra, aquella mezcla de idolatría cortesana hácia las damas, de ferviente y místico obsequio á la religión, y el severo y constante principio de humanidad, de confraternidad y cortesía que hallamos asi en las viejas crónicas como en los viejos romances, llenan y llenarán siempre de embeleso este primer período de la literatura caballeresca.

Con los siglos medios vinieron después las costumbres feudales. Un sistema tan nuevo, por fuerza había de producir una revolución en las ideas; por esto vemos cambiar enteramente el espíritu y las formas de la literatura que nos ocupa. En lugar de las pasadas creencias y de los antiguos hábitos, vemos germinar otros hábitos y otras creencias mas acomodadas á las bases de la edad de hierro que se iba formando, y que luego alambicadas por la metafísica sutil de los modernos griegos y modificadas por las reminiscencias mitológicas del paganismo, por las tradiciones germánicas que trajeron á Europa los bárbaros del Norte, por las ficciones orientales, que particularmente en España, el roce con los árabes comunicaba á unos pueblos ya de sí propensos á lo maravilloso; dieron por re-

sultado una idealidad poética que fue la cuna de todas esas fábulas semi-históricas, semi-imaginarias, las cuales a pesar de sus extravagancias nos admiran aun por su espíritu, por sus formas y por su individualidad.

Todo esto sea dicho sin la mas remota intención de erigirnos en apoligistas de los libros caballerescos. Si esta literatura, cerniéndose en el apogeo de su gloria, hubiese sabido reducirse á los límites de su primitiva belleza sin invadir terrenos vedados, mejor fruto sacara de ella el arte y á buen seguro ocuparía ahora el eminente lugar que la destinaban los presiosos elementos que habían presidido á su creación. Mas la licencia que se introduce siempre en todo lo bueno no perdonó al género caballeresco, y las mismas propiedades que bien explotadas hubiesen constituido su mérito, ofreciendo desde luego vasto campo á prosélitos poco felices, los cuales sacando partido de la voga que ella empezaba á obtener entre el vulgo siempre inclinado á lo que halaga la imaginación, las vertieron en provecho suyo, contaminándola de tal modo en su último período, que en vano se buscará una ligera chispa de ingenio en estas obras incongruas, desatinadas, inverosímiles, llenas de errores crasos en cronología, historia y geografía, que con sus hiperbólicas exageraciones y sus desvaríos llevados al mas alto punto de exaltación á que puede arrebatar-se la razón humana, les han merecido con justicia los anatemas de la sensatez y del buen gusto.

En medio de tan embrollado laberinto, difícil era hacer una elección acertada para presentar una muestra de lo bueno que se contiene en tales libros, sin caer en los mismos inconvenientes que acabamos de censurar. Por casualidad llegó a nuestras manos el *PARTINOBLÉS*, y al examinarle desde luego le marcamos como el más apropiado para nuestro objeto. Este libro, uno de los más antiguos que cuenta en su género la literatura española, es como la mayor parte de los caballerescos, rudo, frío y desaliñado, pobre de erudición y de elegancia, sin lujo de imaginación y tosco en las formas, pero quizá más que otro alguno, fantásticamente poético, con aquella poesía mística y voluptuosa peculiar sólo del género literario a que pertenece. El candor y la ingenuidad que abundan en este libro forman su embeleso, y no se concibe cómo en una obra de tan corto volumen y tan desnuda de artificio, nos interesamos desde luego a favor de sus héroes, de los dos o tres personajes que campean en primer término rodeados de misteriosa vaguedad, como aquellas figuras que vemos en las antiguas tapicerías. Pero como todo elogio en boca interesada suele con razón graduarse de parcial, nos abstendremos de encarecer el *Partinobles*, libro por lo demás bastante conocido en nuestra provincia, y que no podrá menos que ser recibido favorablemente si al juicio nuestro corresponde el fallo del público. Diremos, sí, que la *Historia del Conde Partinobles*, puede ser útil así al lector curioso o indiferente que sólo busque en sus páginas un rato de sabroso pasatiempo, como al investigador, poeta o anticuario, quienes a vueltas del placer que encontrarán en su lectura, se someterán gustosos a las trabas de un estilo incoordinado, y de una lengua forzosamente indócil y pobre de palabras para expresar debidamente lo conceptos.

La primera impresión que se hizo del *Partinobles*, según hallamos en una nota al excelente discurso del Sr. Moratín sobre los Orígenes del Teatro Español, fue en Alcalá de Henares, año 1515, con el título de *Libro del esforzado caballero Partinobles que fue emperador de Constantinopla*. Todas nuestras diligencias para hacernos con el original han sido igualmente infructuosas, de modo que esta publicación hemos debido ceñirnos a la traducción catalana que corre en dos distintas impresiones, una de Barcelona y otra de Tarragona, en donde para que se vea el mérito de ese libro, estaba adoptado por texto en

la antiga escola general allí establerta. Tenem notícia de altra edició més antiga també catalana, que no nos ha sigut dable veure per lo mucho que escasean los ejemplares, sin duda porque este libro sería muy perseguido de la inquisición como más que medianamente sensual y desenvuelto, sobre todo en aquella edición que conservaba toda su genuina candidez.

La traducción pues que ahora damos a luz, va con todas las faltas anejas al que emprende escribir en otra lengua que la suya, mas la consideración de que para ella nos hemos atendido estrictamente al estilo y construcción gramatical del libro catalán, que aunque escrito con excelente propiedad conserva un cierto resabio al lenguaje primitivo, muy favorable para quien se ha echado a cuestras la tarea de restituirle a él; un examen atinado y profundo sobre el genio del idioma castellano entonces en su infancia (*), y más que todo el pulso, esmero y escrupulosidad que hemos empleado en este trabajo, sólo para llamar la atención de los literatos hacia una literatura hartamente descuidada y por tantos títulos recomendable; nos hace esperar, quizá con sobrada confianza, en la indulgencia de un público siempre inclinado a favorecer todo cuanto directa o indirectamente redunde en utilidad de la patria.

(*) En el tiempo que se compuso este libro era tal la decadencia del lenguaje nacional comparado por el Fuero Juzgo en castellano y las *Partidas* de D. Alfonso el Sabio, que parece imposible se levantara al punto que se levantó en los dos últimos tercios de aquel siglo y siguientes.

Edicions d'altres biblioteques

Com assenyalàvem al començament, registrem ara les edicions que hem trobat consultant els catàlegs online que facilita el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport⁴ i la consulta dels catàlegs de la British Library, el Trinity College, la University Library of Cambridge, la Biblioteca Bodleiana de la Universitat d'Oxford i la London Library.

1. Edició entre 1669 i 1752, Rafael Figuerò, Barcelona: un exemplar a la Biblioteca de Reserva CRAI de la Universitat de Barcelona (B-41/6/28); un exemplar a la Biblioteca Pública Lambert Mata de Ripoll (19 – 776); un exemplar a l'Arxiu Històric de Cervera (xvii Par).

2. Edició ca. 1703, Jaume Bro: un exemplar a Biblioteca Pública de Girona (A/5110).

3. Edició de ca. 1730, Joseph Giralt, Barcelona: un exemplar a Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona (92(Par) H15); un exemplar a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona (07F.V.-111).

4. Edició de 1758, Magí Canals, Tarragona: dos exemplars a l'Arxiu Provincial de les Escoles Pies de Barcelona ("18"-A-172) i ("18"-A-173); un exemplar a la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú (xviii-288); un exemplar a la Biblioteca Pública Lambert Mata de Ripoll (19-777); un exemplar al Centre de Lectura de Reus (831.4"L"Par).

4. <http://www.mecd.gob.es/bpe/cargarFiltroBPE.do?&cache=init&layout=bpe&language=es>

5. Edició de 1761, Josep Bro, Girona: un exemplar a la Biblioteca de la Universitat d'Oviedo (CEA-441), un exemplar a la Biblioteca Pública de Girona (A/5888); dos exemplars a la Biblioteca Pública Lambert Mata de Ripoll (19 – 775); un exemplar a la University Library of Cambridge (S745:6.e.7.2).

6. Edició de 1770, Joan Dorca, Vich: un exemplar a la Biblioteca Pública Provincial de Màlaga (21401).

7. Edició de 1844, Barcelona, (Estampa de Miquel Borrás): dos exemplars a la Biblioteca Pública Lambert Mata de Ripoll (840-3 “12”—R-10280) i (840-3”12” His -- R. 1449); un exemplar a la Biblioteca de la Universitat de les Illes Balears (Bartolomé March D78-6-18); un exemplar a l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farnés (Fons Prat -- Reconversión); un exemplar a la Trinity College de Dublín.

8. Edició de 1844, Figueras: un exemplar a la Biblioteca Pública Lambert Mata de Ripoll (840-392”12” His -- R. 1450).

Adjuntem les dades bibliogràfiques de la British Library:

1. Un exemplar datat el (1730?) a Tarragona i que no seria el de Magí Canals. Segurament aquesta data és errònia i vol fer referència al de 1758, ja que el 1730 l'estampador és Josep Bro.
2. Un exemplar datat el 1720? a Vich i que segurament serà el que nosaltres datem el 1770, ja que el 1720 està estampat a Barcelona per Rafel Figueró.
3. Un exemplar datat el 1588 a Tarragona i que sabem, gràcies a la informació del professor Barry Taylor, que es tracta del facsímil editat per l'Associació de Bibliòfils de Tarragona el 1947.
4. Un exemplar datat el (1765?) a Girona i que possiblement siga el que nosaltres datem el 1761. Existeix un altre exemplar d'aquesta edició a la Biblioteca Bodleian de la Universitat d'Oxford. (OC) 275 o.166.
5. Un exemplar sense data de Joseph Giralt.
6. Un altre facsímil de 1947.

A més, existeix un exemplar de l'edició de 1780 a la London Library.

Per concloure la transmissió tipogràfica del *Partinobles*, volem afegir una curiosa carta que es-
crigué l'impressor Joseph Tastu al filòleg Françoise-Juste-Marie Reynouard el 1833 (Pàgès 1888:
63-64):

Senyor Raynouard,

Un pobre typografo, que, sols de nom, Voste per cas ha conegut, desconfiat per sempre dels embolichs, ques diuhen negocis d'aquest mon enganyador, lo pobret s'es fet vida d'hermitá y passals camins de la pensa o, per parlar com lo vulgar, los ratos d'una vida atormentada y amarga, tenint ell colloquis ab doctes, savis, erudits y grans fanals de la llengua romança, llengua antica ab la qual escrigueren los Montaner, los March, Carbo-
nell y millanats d'altres illustrissims morts, reys, rics-homes, prohoms, cavallers y mes sovint notaris, metges frares y altres lletrats subjectes de la R. Corona d'Aragó.

Aquesta rica y bella llengua fon la primera quel escrivia de la present parlá en les falde de la seva dida y sab Voste que cosa mamada may fonch despreciada.

Voste tambe, Senyor Raynouard, nat provençal, ha xucat la llet llatina y per tal raho tambe ab los seus traballs d'erudició y de ingeni ha servit de guia á tots los demes que voldran reedificar las llenguas del mitg dia: nobles llenguas ques parlavan als mercats, pexunerias, com tambe en los pobles dels set serrats, atalayas de la gran ciutat de Roma, que parlavan, ho cal dir, aquells, mentres que Cicero y Hortensius pleydejaban al forum, que Lucretius y Catullus escrivian versos divis y que Cesar conquistaba, cremaba y posava á foch y á sang las terras Gallegas, lo malvat!

Y mentres que Voste haguera posat la primera pedra, sobtament l'edifici provençal pujaba als nubols, los erudits de las mias terras tot contristits deihen á paryt ells: Y que ha de ser del antich catalá?

Mes tart jo he pensat que d'aquesta anticalla s'en podia dar bonas noticias, y que no faltaba sino un architecta pera asentar no un palau marvellós, com lo de Voste, al me-
nos un castellet amanit, ahont, ab traballs esforçats, he cregut que ab la voluntat sols, y á genollons als altars de Voste, savi historiador dels Trobadors, jom treuria de fena de modo á no ser burlat.

Y donch he buscat y vau buscant pel mon ahont son mss. o llibres catalans y cata-
logant yls replegant á centenats y millanats.

Jo he vist que podria compondre y treure á llum, si Deu m do pa y vida:

1º Una autographia y bibliographia catalana com sis deya d'Aragonesos, Valen-
cians, Catalans, Majorquins, Rossellonesos, Serdanyols, Napolitans y Sicilians, escrita en
llengua francesa;

2º Una biographia d'aquests y altres, ahont se trobaran mesclats pagesos y juglars
y sants, donas de Deu y del mal esperit;

3º Un diccionari catalá y frances, com may fon fet y que falta en terras catalanas;

4º La traducció d'una crònica de Catalans, escrita mentres que Carlos v tronaba pel mon;

5º Un cançoner de obres enamorades del sigle xv;

6º *Una traducció del cavaller esforçat Partinobles de Bles*;

7º Una nova edició de Ausias March ahont se juntarán los versos d'En Pere, d'En Jaume y Arnau March, sos pares;

8º Y moltas cosetas tocant los fets y dits dels pobles catalans desde l'any 700 fins al de 1500.

Ja veu Voste, S^{or}, que jo he molt abressat y ques pot no puguy estrenyrho; pero nom falta lo delit ni tampoch las horas, gracias a las miserias dels temps que m'han tot enrosegat, tot, sino la vida y la bona honra, cosa rarissima.

Si Voste, Sor Raynouard, em donaba confiança ym deya: Macte animo puer! Jom procuraria el favor insigne del visitar á Passy y li diria ab llicencia de Voste: Mestre, aqui esta un deixeble seu, molt humil; mane, Voste, lo que tinch de fer sista servit.

J. b. l. m. de Voste

Joseph Tastu

Sembla, però, que Déu no li donà ni pa ni vida per emprendre la tasca d'impressió del *Partinobles*, ja que no en tenim constància.

Conclusions

En el repertori català de textos antics hi ha tot un seguit de petites obres, quant a extensió, que van rebre l'atenció de Ramon Miquel i Planas a principis del segle xx. Entre aquestes obres es troba el *Partinobles*, que, sense tenir en compte la llengua en què foren editades, comparteix èxit editorial amb d'altres correligionaris com són, per exemple, la *Historia del rey Cananor y del infante Turian su hijo y de las grandes aventuras que ovieron*, *Historia del Emperador Carlomagno y los Doce Pares de Francia*, *Historia de Clamades y Claramonda*, *Crónica del Cid Ruy Díaz*, *Historia de la Doncella Theodor*, *Crónica del Conde Fernán González*, *Historia de Enrique Fi de Oliva*, *Historia de los dos enamorados Flores y Blancaflor*, *Crónica del Rey Guillermo*, *Historia de la linda Magalona y el caballero Pierres de Provenza*, *Historia de Oliveros de Castilla y Artús de Algarve*, *Historia de París y Viana*, etc. Forma part, doncs, d'un gènere que Víctor Infantes i Nieves Baranda (1991:165-191) classifica com a narrativa breu cavalleresca i que presenta uns trets fàcilment reconeixidors:

1. Es tracta d'un conjunt de més de 500 edicions d'uns 20 textos repartides entre els segles XVI-XX.
2. Algunes sols s'editen abans del XVI, edicions incunables, o bé en eixe segle, sense arribar a 1600.
3. Les edicions tenen com a origen un text medieval francès, encara que poden presentar influències d'altres literatures, motius folklòrics, etc.
4. A partir dels començaments del segle XX, aquest tipus de literatura perd totalment l'interés del públic lector i pràcticament desapareixen.

No volem bandejar, però, la inclusió del *Partinobles* en la catalogació que Pep Valsalobre i Albert Rossich (2007) fan de la novel·la sota l'epígraf «Narrativa Popularista⁵», juntament amb les següents narracions:

1. *Viatge de Pere Porter a l'Infern*.
2. *Isopet*.
3. *Casos raras de confessió*.
4. *Història del noble i esforçat cavaller Pierres de Provença*⁶.
5. *Llibre del romiatge del venturós pelegrí*.

La raó d'aquesta tria és que els autors consideren que aquestes produccions tenen com a tret comú ser literatura popularista de consum, que va tenir una gran recepció en l'època⁷, ja que «anaven adreçades a un públic molt ampli, "popular"; van esdevenir grans èxits editorials, alguns amb lectors al llarg de diversos segles; gairebé tots van ser llibres de lectura majoritària de la gent del nostre país fins a ben entrat el segle XIX; la majoria són textos traduïts, no originals catalans» (Valsalobre i Rossich 2007: 225).

Aquest conjunt d'obres, doncs, va obtenir un enorme èxit amb l'adveniment de la impremta i van resultar ser un triomf editorial per mèrits propis. Comença en aquests moments una concepció de la literatura diferent, perquè açò que es demanarà, allò contra el que haurà de lluitar l'església en segles posteriors, és una literatura de consum i divertiment que poc tindrà a veure ja amb la de caire didàctic i moral d'etapes anteriors. La fórmula per a l'èxit, a més, era ben simple, perquè la novetat consistia a oferir unes lectures que, sobre la base d'un text francès medieval, su-

5. Literatura popularista: «Aquella que es complau a tractar temes populars, bé que sense adoptar necessàriament un punt de vista popular. Ben sovint, persegueix uns objectius contraris als interessos autènticament popular». (Ferrando 2011: 241).

6. Els autors la qualifiquen com a «molt més sentimental que cavalleresca i amb un ritme més calmos que l'anterior [*Partinobles*]». (Valsalobre i Rossich 2007: 226).

7. Sobre el *Viatge de Pere Porter a l'Infern* se'n diu que «va tenir una difusió extraordinària en les terres de l'antic vescomtat de Cabrera, com ho prova el gran nombre de còpies manuscrites que se'n conserven, des dels primers decennis del segle XVII fins al XIX. A finals del XIX [a més], va ser imprès a Girona en diverses ocasions». Quant a l'*Isopet* ens diuen que des del 1550 fins al 1904, se n'han descrit vint edicions; gran èxit també per als *Casos raras de confessió*; (Valsalobre i Rossich 2007: 221-226); les vint-i-dues del *Partinobles*; les deu edicions registrades del *Pierres de Provença* en el curt període que s'estén del segle XVII al XVIII; i, a l'últim, les nombroses edicions que del *Llibre del romiatge del venturós pelegrí*, se'n van fer des del segle XVIII al XIX.

primien tot allò superflu, es feien considerablement més breus i se centraven en una acció ràpida i vibrant en què l'estil o les desconexions textuais importaven ben poc. S'allunyaven, així, de les grans descripcions i narracions de les cavalleries a l'ús. El suport en què estan estampades i la poca qualitat de les impressions fan que siguin unes obres de butxaca, fetes de pressa i aptes per a un consum i un oblit veloç.

Els nous i esquistos llibrets del segle XVI, enquadrats amb cobertes molles i amb un paper que distava ja molt del preuat pergami medieval, es van enfrontar als gruixuts i venerables llibres o novel·les de cavalleries que tants mals moments van fer viure al gremi de llibreters i editors per les excessives despeses que implicaven. Aquests cavallers novells, menys importants que els Tirants, Curials, Amadisos o Felixmarts van saber agafar el pèl d'Ocasí i, a mossegades, es van obrir un ample i fructífer camí que els conduí fins a les acaballes del segle XIX saltant per damunt de tot allò que criticava Cervantes.

La impremta, doncs, va modificar els gustos dels lectors perquè «ja no interessa tant un volum gruixut com el *Tirant* al costat dels llibrets de relats cavallerescos: es llegeixen més de pressa i es venen més bé». (Peña Díaz 2011: 75). Allò que interessava en un negoci del segle XVI és el mateix que en un del XXI, és a dir, guanyar diners i la impremta, doncs, l'aconseguirà seguint un patró senzill i efectiu: «com més gran és el nombre de lectors potencials, més alts poden ser els tiratges; com més alts són els tiratges, més barat és el preu de cada llibre; com més barat és el preu de cada llibre, més alt és el nombre de compradors potencials». (Rossich 2011: 72). D'aquesta manera es popularitzà la lectura, s'incrementà el nombre de lectors i les petites històries d'esforçats cavallers com Partinobles, Paris o Pierres de Provença, insignificants al costat de les novel·les cavalleresques, van gaudir d'una llarga vida editorial fins a les acaballes del segle XIX.

BIBLIOGRAFIA

- ALCINA, Joan F. (2004), «Aventures d'un impressor a Tarragona: Felip Mei i Antoni Agustín», *Estudi General*, 23-24, pp. 33-62.
- ARCO, Ángel del (1916), *La impremta en Tarragona: apuntes para su historia y bibliografía*, *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 69.
- BARANDA, Nieves (1991), «Compendio bibliográfico sobre la narrativa caballerescas breve», dins *Evolución narrativa e ideológica de la literatura caballerescas*, ed. Ma Eugenia Lacarra, Bilbao, Universidad del País Vasco, pp. 183-191.
- ____ (1995), *Historias caballerescas del siglo XVI*, Madrid, Biblioteca Castro, Turner Libros.
- ____ (1995), *Narrativa popular de la Edad Media*, Madrid, Akal.
- ____ (1995), «Transformarse para vivir: de roman medieval a historia de cordel decimonónica», dins *Actas del XII Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas*, 21-26 de agosto de 1995, Birmingham, Vol. 1, 1998 (Medieval y lingüística / coord. por Aengus Ward), pp. 68-76.
http://cvc.cervantes.es/literatura/aih/pdf/12/aih_12_1_010.pdf, [14/02/2014].
- CATÀLEG MINISTERIO D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT, [30/08/2017]
<http://www.mecd.gob.es/bpe/cargarFiltroBPE.do?&cache=init&layout=bpe&language=es>
- CINGOLANI, Stefano Maria (1990-1991), «Nos en leyr tales libros trobemos plazer e recreation», L'estudi sobre la difusió de la literatura d'entreteniment a Catalunya els segles XIV i XV», *Llengua & Literatura*, 4, pp. 39-127.

- INFANTES, Víctor (1991), «La narrativa caballeresca breu», dins *Evolución narrativa e ideológica de la literatura caballeresca*, ed. Mª Eugenia Lacarra, Bilbao, Universidad del País Vasco, pp. 165-181.
- INFANTES, Víctor (1992), «La prosa de ficción renacentista: entre los géneros literarios y el género editorial», dins *El siglo de oro. Estudios y textos de la literatura áurea*, Potomac, Maryland (USA), Scripta Humanistica, pp. 59-66.
- MÉNDEZ, Francisco (1891), *Tipografía española, o Historia de la introducción, propagación y progresos del arte de la imprenta en España*, València, Servei de reproducció de llibres de les llibreries París-València [Edició facsímil].
- MIRAMBELL I BELLOC, Enric (1984), «La família Bro, d'impressors gironins», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 27 pp. 249-311.
- PEÑA DÍAZ, Manuel (2011), «Difusió de la Literatura Catalana a Barcelona al segle XVI», *Panorama crític de la Literatura Catalana. Edat Moderna*, ed. Albert Rossich, Barcelona, Vicens Vives, pp. 74-76.
- ROMERO LUCAS, Diego (2004), *Catálogo gráfico-descriptivo de los inicios de la imprenta en Valencia (1473-1530)*, València, Universitat de València [tesi doctoral].
- ROSSICH, Albert (2011), *Panorama crític de la literatura catalana. Edat Moderna*, Barcelona, Vicens Vives.
- VALSALOBRE [escrit Balsalobre], Pep (1998), «Català als salons éclairés», *Revista de Girona*, 188, p. 97.
- ___ i ROSSICH, Albert (2007), *Literatura i cultura catalanes (segles XVII-XVIII)*, Barcelona, UOC.

